

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ:
«ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΣΕ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ, ΑΡΧΕΙΑ, ΜΟΥΣΕΙΑ»**

**ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΑΣ, ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**DEPARTMENT OF ARCHIVAL, LIBRARY AND INFORMATION STUDIES
SCHOOL OF MANAGEMENT, ECONOMICS AND SOCIAL SCIENCES**

Διπλωματική Εργασία

**Πανεπιστημιακά αρχεία στην Ελλάδα: ανάπτυξη
στρατηγικού σχεδιασμού για τη διαχείριση του
αρχείου του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής**

Χρήστος Χρυσανθόπουλος (ΑΜ: 206682016)

Επιβλέπων: Γεώργιος Γιαννακόπουλος

Αθήνα, Φεβρουάριος 2024

Επιτροπή Εξέτασης

1. Γεώργιος Γιαννακόπουλος, Καθηγητής
Τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης
Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

2. Δημήτριος Κουής, Αναπληρωτής Καθηγητής
Τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης
Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

3. Γιάννης Στογιαννίδης, Επίκουρος Καθηγητής
Τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης
Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο κάτωθι υπογεγραμμένος Χρήστος Χρυσανθόπουλος του Νικολάου, με αριθμό μητρώου 206682016 φοιτητής του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Διαχείριση της Πληροφορίας σε Βιβλιοθήκες, Αρχεία και Μουσεία του Τμήματος Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Ο Δηλών

Χρήστος Χρυσανθόπουλος

Ευχαριστίες – Αφιερώσεις

Με την παρούσα διπλωματική ολοκληρώνεται ένας μεγάλος κύκλος σπουδών. Οι μεταπτυχιακές σπουδές στο τμήμα Αρχειονομίας, Βιβλιοθηκονομίας και Συστημάτων Πληροφόρησης ήταν συνέχεια της φοίτησής μου σε προπτυχιακό επίπεδο στο τμήμα, μετά από κατατακτήριες εξετάσεις. Έχει σημασία αυτό, γιατί αποτέλεσαν τις δεύτερες σπουδές μου, σε μεγαλύτερη ηλικία και εν πλήρει συνειδήσει. Το ΠΜΣ στο αντικείμενο της «Διαχείρισης Πληροφοριών σε Βιβλιοθήκες, Αρχεία, Μουσεία» ενίσχυσε τις γνώσεις και τις δεξιότητές μου και με βοήθησε να ανοίξω περισσότερο τους ορίζοντές μου και σε άλλα πεδία. Πράγμα που στο σύγχρονο διεπιστημονικό περιβάλλον εκπαίδευσης, έρευνας και εργασίας είναι απολύτως απαραίτητο. Θερμές ευχαριστίες οφείλονται σε όλο το Διδακτικό και Διοικητικό Προσωπικό του τμήματος για τα όσα, απλόχερα και ανιδιοτελώς, πρόσφεραν τα τελευταία δύσκολα χρόνια. Άλλωστε το μεταπτυχιακό αυτό ξεκίνησε εν μέσω της πανδημίας COVID-19 και είχε πολλές δυσκολίες, τις οποίες το τμήμα και ευρύτερα το ΠΑΔΑ βοήθησε σε επάρκεια να ξεπεραστούν.

Βέβαια σε αυτή τη διαδρομή υπάρχουν κάποιες ξεχωριστές οφειλές και ευχαριστίες. Αρχικά στον Καθηγητή κ. Γεώργιο Γιαννακόπουλο, όχι μόνο για την επίβλεψη και την υποστήριξη των σπουδών μου, αλλά και για όλες τις δημιουργικές συζητήσεις, τους προβληματισμούς και τα μελλοντικά σχέδια για τον αρχειακό (μας) κόσμο. Στον Αναπληρωτή Καθηγητή κ. Δημήτριο Κουή για τη συνεργασία, τη θετική διάθεση και το ανοιχτό πνεύμα, καθώς και για την ουσιαστική γνωριμία με τον ψηφιακό κόσμο. Στον Επίκουρο Καθηγητή κ. Γιάννη Στογιαννίδη, επιστημονικό συνομιλητή από παλιά, για τα σχόλια, τις επισημάνσεις και τη δημιουργική συνεργασία. Επίσης, ευχαριστίες οφείλονται στον Μεταδιδακτορικό Ερευνητή του τμήματος κ. Ιωάννη Δρίβα για τη βοήθεια και συνεργασία, όποτε κρίθηκε απαραίτητο.

Το 2017-18 ξεκίνησα τις προπτυχιακές μου σπουδές στο τμήμα και το 2023-24 ολοκληρώνω το πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών. Η εμπειρία αυτών των χρόνων μέσα από τη μάθηση, την έρευνα, τη διδασκαλία, τις συνεργασίες και τις παρέες με οδηγούν με βεβαιότητα να διατυπώσω ότι εδώ υπάρχει για μένα μια δεύτερη ακαδημαϊκή οικογένεια, οπότε οι ευχαριστίες προς όλο το τμήμα είναι το λιγότερο που μπορώ να αποτυπώσω σε αυτή τη σελίδα.

Φεβρουάριος 2024,

Χρήστος Χρυσανθόπουλος

Περίληψη στα ελληνικά

Από τη φύση της λειτουργίας τους οι ακαδημαϊκοί οργανισμοί παράγουν καθημερινά μεγάλο όγκο αρχειακού υλικού (χαρτώου και εξαρχής ψηφιακού πλέον). Αυτό οδήγησε στην ανάγκη δημιουργίας πολιτικών, τμημάτων αρχείων στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ή αυτόνομη λειτουργία αρχειακών οργανισμών εντός των Ιδρυμάτων με στόχο τη συγκέντρωση, ταξινόμηση, ευρετηρίαση και αξιοποίηση του υλικού για επιστημονικούς και ευρύτερα ακαδημαϊκούς και πολιτιστικούς λόγους. Η συστηματική ενασχόληση με τα αρχεία των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων είναι ένα φαινόμενο που αναδύεται στους επιστημονικούς κόλπους της χώρας τη δεκαετία του 1990 και, παρά τις εξαιρέσεις, είναι σε ελάχιστα ιδρύματα συγκεντρωμένα και ταξινομημένα ανάλογα με τη διοικητική τους ηλικία. Είναι αναγκαίο τα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να γνωρίζουν και να φροντίζουν τις διαδικασίες της διαχείρισης των ενεργών αρχείων, της εκκαθάρισης και της διατήρησης του ιστορικού υλικού και να αναπτύξουν ενιαίες αρχειακές πολιτικές. Η διπλωματική εργασία παρουσιάζει τους σχετικούς αρχειακούς προβληματισμούς και το βασικό πλαίσιο ανάπτυξης ενός αρχειακού προγράμματος για τη διαχείριση του Αρχείου του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής.

Λέξεις Κλειδιά: Πανεπιστημιακά Αρχεία, Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, Πανεπιστήμια, Ιστορικό Αρχείο, Ενεργό Αρχείο

Περίληψη στα αγγλικά

By the nature of their operation, academic institutions produce a large volume of archival material (both analog/in paper and born-digital) daily. This has led to the need to create policies, and archive departments in academic libraries or autonomous archival organizations within institutions to collect, classify, index, and exploit the material for scientific and wider academic and cultural purposes. The systematic engagement with the archives of academic institutions is a phenomenon that emerged in the Greek scientific circles in the 1990s and, despite the exceptions, it is in few institutions collected and classified according to their administrative age. It is necessary for higher education institutions to be aware of and take care of the processes of active archives management, clearing, and preservation of historical material, and to develop uniform archival policies. The thesis presents the relevant archival considerations and framework to develop an archival program for managing the University of West Attica archives.

Keywords: University Archives, Higher Education, Universities, Archive, Records

Πίνακας περιεχομένων

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΞΕΤΑΣΗΣ	2
ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	3
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ – ΑΦΙΕΡΩΣΕΙΣ	4
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ.....	5
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΣΤΑ ΑΓΓΛΙΚΑ	6
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	7
ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	9
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	10
ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	12
1.1 ΠΛΑΙΣΙΟ, ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	12
1.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	13
1.3 ΟΡΙΣΜΟΙ	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.....	15
2.1 ΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥΣ.....	15
2.2 ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΣΤΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ	17
2.3 ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΑΡΧΕΙΑ, ΝΕΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ, ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ, ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	20
2.4 ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΙΣΤΟΤΟΠΩΝ ΚΑΙ ΛΟΓΙΣΜΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΩΝ ΑΡΧΕΙΩΝ 22	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ	24
3.1 ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	24
3.2 ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΑ ΑΡΧΕΙΑ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	30
4.1 ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	30
4.2 ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ ΠΑΔΑ ΩΣ ΑΡΧΕΙΟΝΟΜΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ.....	34
4.3 ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΡΧΕΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΑΔΑ	36
4.4 ΤΕΚΜΗΡΙΑ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΟΥ ΠΑΔΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΜΙΑΣ ΑΡΧΕΙΑΚΗΣ ΔΟΜΗΣ	37

4.5	ΒΑΣΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΑΡΧΕΙΑΚΗΣ ΔΟΜΗΣ ΠΑΔΑ.....	39
4.6	ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΑΡΧΕΙΟΥ ΠΑΔΑ.....	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΣΥΖΗΤΗΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ		44
5.1	ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ.....	44
5.2	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	45
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ.....		47
	ΕΛΛΗΝΟΓΛΩΣΣΕΣ.....	47
	ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ.....	47
ΧΡΗΣΙΜΟΙ ΣΕΛΙΔΕΣ - ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ.....		52
ΠΡΟΣΘΕΤΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....		53

Πίνακας Εικόνων

Εικόνα 1. Η διοίκηση του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής.....	31
Εικόνα 2. Διάρθρωση Αυτοτελών Διοικητικών Μονάδων Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής..	32
Εικόνα 3. Διάρθρωση Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικού, Προγραμματισμού και Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής.....	33
Εικόνα 4. Διάρθρωση της Γενικής Διεύθυνσης Σπουδών και Φοιτητικής Μέριμνας.....	33
Εικόνα 5. Διάρθρωση της Γενικής Διεύθυνσης Διοικητικών και Ακαδημαϊκών Υποθέσεων του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής	34

Πίνακας Πινάκων

Πίνακας 1. Συνοπτική περιγραφή αρχειακών προγραμμάτων ελληνικών ΑΕΙ.....	26
Πίνακας 2. Δομή / Επίπεδο περιγραφής αρχείου ΠΑΔΑ	35

Σχετικές Ανακοινώσεις και Δημοσιεύσεις

Chrysanthopoulos, C., Drivas, I., Kouis, D., & Giannakopoulos, G. (2021). Starting from scratch: ethics questions & strategies on an unorganized university archive, *ICA-SUV annual conference Archives, Ethics and Society*: <https://www.ica.org/en/suv-annual-conferences/suv-conference-2021>

Chrysanthopoulos, C., Drivas, I., Kouis, D., & Giannakopoulos, G. (2023). University archives: the research road travelled and the one ahead. *Global Knowledge, Memory and Communication*, 72(1/2), 44-68.

Triantafyllou, I., Chrysanthopoulos, C., Stoyannidis, Y., & Tsolakidis, A. (2023). Archives and records management in machine learning technologies context: a research hypothesis on university records, *Journal of Integrated Information Management*, 8(1), 7-13.

Κεφάλαιο 1. Εισαγωγή

1.1 Πλαίσιο, σκοπός και στόχοι της διπλωματικής εργασίας

Τα Πανεπιστήμια ιστορικά έχουν συμβάλει σημαντικά και αποτελούν έναν από τους κεντρικούς πόλους για τη διάσωση και την αξιοποίηση των αρχείων για επιστημονικούς και άλλους σκοπούς. Πώς, όμως, αυτά αξιοποιούν το αρχειακό τους απόθεμα και πώς διαχειρίζονται την καθημερινή τους γραφειοκρατία; Από τη φύση της λειτουργίας τους οι ακαδημαϊκοί οργανισμοί παράγουν καθημερινά μεγάλο όγκο αρχειακού υλικού (έντυπου και ηλεκτρονικού πλέον). Αυτό οδήγησε στην ανάγκη δημιουργίας πολιτικών, τμημάτων αρχείων στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες ή αυτόνομη λειτουργία αρχειακών οργανισμών εντός των Ιδρυμάτων με στόχο τη συγκέντρωση, ταξινόμηση, ευρετηρίαση και αξιοποίηση του υλικού για επιστημονικούς και ευρύτερα ακαδημαϊκούς και πολιτιστικούς λόγους. Το 1939, το Πανεπιστήμιο Χάρβαντ δημιούργησε το πρώτο ιστορικό αρχείο πανεπιστημιακού φορέα. Το 1949, το Τμήμα για τα «Αρχεία Κολεγίων και Πανεπιστημίων» της Εταιρείας Αμερικανών Αρχειονόμων δημοσίευσε μια μελέτη που διενεργήθηκε με στόχο την ανίχνευση της αρχειακής συνείδησης στα πανεπιστήμια των Η.Π.Α. και του Καναδά, αναδεικνύοντας σημαντικά προβλήματα στα ανώτατα ιδρύματα που αφορούσαν τόσο το ιστορικό αρχειακό υλικό όσο και τα ενεργά αρχεία. Τις δεκαετίες του 1950 και 1960 στη Βρετανία εκκινεί σταδιακά μια διαδικασία συγκρότησης αρχειακών μονάδων εντός πανεπιστημιακών ιδρυμάτων με στόχο να ταξινομηθεί η διοικητική τους γραφειοκρατία, καθώς και να διασωθούν και να διατεθούν στην έρευνα ιστορικά χειρόγραφα και σπάνια βιβλία. Άλλωστε το δυτικό πανεπιστήμιο αποτελεί ένα μακράιωνο θεσμό με καταβολές και πολιτιστικά κατάλοιπα από τα μεσαιωνικά χρόνια. Στη Γαλλία, την τελευταία δεκαετία στο πλαίσιο δραστηριοτήτων της Ένωσης Γάλλων Αρχειονόμων (A.A.F.), το εξειδικευμένο δίκτυο *Aurore* για τα πανεπιστημιακά αρχεία, παρέχει υλικό σε σχέση με τη συλλογή και επεξεργασία εγγράφων από τις πρυτανείες, τα πανεπιστήμια και άλλους ερευνητικούς οργανισμούς. Οι ακαδημαϊκές ζυμώσεις, καθώς και η ανάπτυξη της βιβλιογραφίας σχετικά με τα ακαδημαϊκά αρχεία έχουν φέρει σημαντικές αλλαγές σε διεθνές επίπεδο.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να χαρτογραφήσει και να παρουσιάσει την τρέχουσα διεθνή επιστημονική συζήτηση γύρω από την οργάνωση και διαχείριση των Πανεπιστημιακών αρχείων και να αναλύσει το βασικό πλαίσιο για την ανάπτυξη στρατηγικού

σχεδιασμού για τη διαχείριση του αρχείου του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής. Επιμέρους στόχοι της εργασίας είναι:

- η παρουσίαση της σημασίας και του ρόλου των Πανεπιστημιακών Αρχείων,
- η ανάδειξη των σύγχρονων αρχειονομικών προβληματισμών,
- η συνοπτική παρουσίαση της κατάστασης των πανεπιστημιακών αρχείων στην Ελλάδα και το εξωτερικό,
- η ανάδειξη προβληματισμών για τον στρατηγικό σχεδιασμό διαχείρισης του αρχείου του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής.

1.2 Μεθοδολογία και διάρθρωση της εργασίας

Τα Πανεπιστημιακά Αρχεία στη σύγχρονη εποχή, με την εξέλιξη της τεχνολογίας και της ψηφιακής διακυβέρνησης, αντιμετωπίζουν νέες προκλήσεις στη διαχείριση, όπως οργάνωση, διατήρηση, και πρόσβαση στα έγγραφα. Μεθοδολογικά στο πλαίσιο της έρευνας εξετάστηκαν βιβλιογραφικές μελέτες του ευρύτερου επιστημονικού πεδίου της αρχειονομίας συνδυαστικά με πολιτικές και πρακτικές για τη διάσωση, ταξινόμηση και αξιοποίηση των πανεπιστημιακών αρχείων στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Μετά την παρούσα εισαγωγή ακολουθούν τέσσερα κεφάλαια. Αρχικά παρουσιάζεται το θεωρητικό μέρος και η βιβλιογραφική επισκόπηση. Στη συνέχεια γίνεται συνοπτική αναφορά στα πανεπιστημιακά αρχεία της Ελλάδας και αντιπροσωπευτικά παραδείγματα του εξωτερικού. Το επόμενο κεφάλαιο σχετίζεται με το αρχείο του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και το βασικό πλαίσιο για την ανάπτυξη ενός αρχειακού προγράμματος.

1.3 Ορισμοί

Παρακάτω παρουσιάζονται οι ορισμοί, σύμφωνα με τον Μπαμίδη (2010), για κάποιες έννοιες που χρησιμοποιούνται στα κεφάλαια της διπλωματικής εργασίας.

Αρχειακή πολιτική (archives policy) είναι η επίσημη διακήρυξη η οποία σκιαγραφεί σε γενικές γραμμές αλλά πλήρως το σκοπό, τους στόχους και τους όρους που διέπουν το

σύνολο των αρχειακών δραστηριοτήτων, την Αρχή κάτω από την οποία λειτουργούν και τις υπηρεσίες που προσφέρουν στους χρήστες.

Αρχειακό πρόγραμμα (archival program) είναι ένα συγκεκριμένο διαρκές σχέδιο ή επιχείρηση για: (1) τη διαχείριση μιας ή περισσότερων αρχειακών συλλογών (2) τον εντοπισμό του αρχειακού υλικού και την οργάνωση της μεταφοράς του στο κατάλληλο αρχειοστάσιο.

Αρχειοστάσιο (stacks, stocks, repository) είναι ο χώρος ενός κτηρίου Αρχείων που προορίζεται για τη φύλαξη τεκμηρίων.

Στρατηγική τεκμηρίωσης (documentary strategy) είναι μια συνεχής, αναλυτική, διεπιστημονική προσέγγιση η οποία σχεδιάζεται προωθείται και τίθεται σε εφαρμογή από τους δημιουργούς, τους διαχειριστές [ενεργών και ημιενεργών αρχείων] και τους χρήστες. Σκοπός της είναι να εξασφαλίσει τη διατήρηση, με αρχειονομικά κριτήρια, της κατάλληλης τεκμηρίωσης σε κάποιο τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας μέσω της εφαρμογής αρχειονομικών μεθόδων, τη δημιουργία αρχειακών φορέων, την ανανέωση των πολιτικών πρόσκτησης και την εξασφάλιση επαρκών πόρων.

Κεφάλαιο 2. Θεωρητικό μέρος – Βιβλιογραφική έρευνα

2.1 Τα πανεπιστημιακά αρχεία και ο ρόλος τους

Τα Ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης θα μπορούσαν να αποτελέσουν προνομιακούς οργανισμούς ανάπτυξης αρχειακών προγραμμάτων, εξαιτίας της εμπεδωμένης, για τη διοικητική λειτουργία - αλλά και για την επιστήμη, χρήση της αρχειακής έρευνας. Ωστόσο, όπως συμβαίνει σε μεγάλους οργανισμούς οι ανάγκες της διαρκούς λειτουργίας, η έλλειψη πόρων και προσωπικού, καθώς και η έλλειψη τεχνογνωσίας πολλές φορές θέτει τη διαχείριση του «πανεπιστημιακού αρχείου» σε δεύτερη μοίρα. Τα αρχεία χρησιμεύουν ως η θεσμική μνήμη του πανεπιστημίου και διαδραματίζουν αναπόσπαστο ρόλο στη διαχείριση των πόρων πληροφόρησης του ιδρύματος σε όλα τα μέσα και τις μορφές. Για την εκπλήρωση των αρμοδιοτήτων αυτού του ρόλου, τα αρχεία εντοπίζουν, αποκτούν και διατηρούν τεκμήρια διαρκούς αξίας, που ιστορούν την ανάπτυξη του ιδρύματος και διασφαλίζουν τη συνεχιζόμενη ύπαρξή του. Αυτά τα τεκμήρια που συγκροτούν τις αρχειακές ενότητες/συλλογές τεκμηριώνουν τη διαδικασία της θεσμικής εξέλιξης του οργανισμού.

Πανεπιστημιακό αρχείο ονομάζεται εκείνο που προκύπτει από την καθημερινή λειτουργία ενός ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος. Τα πανεπιστημιακά αρχεία, ως οργανωμένη δομή, βασίζουν σε μεγάλο βαθμό την αποστολή τους στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού ρόλου των Ιδρυμάτων (Yakel, 1994b; Purcell, 2012). Πιο συγκεκριμένα, συμμετέχουν ευρύτερα στην εκπαιδευτική διαδικασία και σαφώς στη διοικητική λειτουργία:

- υποστηρίζουν και ενεργοποιούν τους διοικητικούς μηχανισμούς,
- καθορίζουν ποια τεκμήρια είναι απαραίτητα, διασφαλίζοντας ότι το ίδρυμα δημιουργεί τις προϋποθέσεις για τη διάσωση, ευρετηρίαση, διατήρηση και δυνατότητα πρόσβασης σε αυτά ανεξάρτητα από την τοποθεσία τους ή τη μορφή τους,
- διατηρούν τα αρχεία του ιδρύματος,

- παρέχουν πληροφορίες που προωθούν την αποστολή του ιδρύματος τόσο εσωτερικά όσο και στην ευρύτερη κοινότητα,
- υποστηρίζουν τη διδασκαλία και βελτιώνουν το πρόγραμμα σπουδών ανάλογα με την περίπτωση,
- υποστηρίζουν την έρευνα που γίνεται στο Πανεπιστήμιο, από Καθηγητές, φοιτητές και άλλους ερευνητές μέσω της πρόσβασης σε πληροφορίες και
- προωθούν την περαιτέρω κατανόηση μέσω της ανακάλυψης και της διάδοσης της γνώσης.

Ο ρόλος του Πανεπιστημιακού Αρχείου πάντως, σε γενικές γραμμές, μπορεί να είναι κυρίαρχα «εκπαιδευτικός». Τη διοίκηση πρώτα απ' όλα, παρέχοντάς της τη δυνατότητα να στραφεί προς το παρελθόν και να μελετήσει τη δημιουργία της διοικητικής δομής, στην οποία οφείλεται η συνολική δραστηριότητά του. Δεν είναι παράλογο αυτό, γιατί για παράδειγμα κατά το παρελθόν προτάθηκαν κάποιες ιδέες, οι οποίες θεωρήθηκαν πρωτοποριακές και εκτός εποχής και, τελικά, απορρίφθηκαν. Στο παρόν αυτές οι ιδέες ενδεχομένως αποκτούν νέα σημασία ή πιθανότατα να έχουν παρθεί αποφάσεις που απαντούν τρέχοντα προβλήματα και δημιουργούν θεσμικό προηγούμενο. Εξυπακούεται ότι το αρχείο του Πανεπιστημίου είναι σημαντικό για την έρευνα γύρω από την ιστορία της εκπαίδευσης ή την τεκμηρίωση πιο συγκεκριμένων ιστοριογραφικών ερωτημάτων, καθώς και για την ευρύτερη κοινωνία – ειδικά αν διαμορφωθούν προγράμματα δημοσιοποίησης και εξωστρέφειας.

Το ενδιαφέρον για τη διάσωση των ιστορικών αρχείων των Πανεπιστημίων αρχικά, αλλά και τη διαχείριση του ενεργού τους αρχειακού υλικού συστηματοποιείται από τη δεκαετία του 1950 και έπειτα. Τα τελευταία χρόνια έχουν δημοσιευτεί ποικίλες έρευνες γύρω από τη διαχείριση των Πανεπιστημιακών Αρχείων (εφεξής: ΠΑ). Παράλληλα, είναι αναγκαία η σύνδεση και ανάλυση των ακαδημαϊκών αρχείων σε ένα σύγχρονο διαρκώς εξελισσόμενο περιβάλλον με άλλα εμπλεκόμενα πεδία, όπως αυτά των νέων τεχνολογιών και της πληροφορικής, των μεγάλων δεδομένων, της ανοιχτής πρόσβασης και της επικοινωνίας της επιστήμης. Στη συνέχεια παρουσιάζονται κάποια από τα βιβλιογραφικά ευρήματα στα οποία βασίζεται και η προσέγγιση της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

2.2 Προκλήσεις στην ανάπτυξη στρατηγικής διαχείρισης των πανεπιστημιακών αρχείων

Σε ένα πρώτο επίπεδο, εκτός από την ανάδειξη της επιχειρησιακής και ερευνητικής-πολιτιστικής σημασίας των παραγόμενων αρχειακών τεκμηρίων εντός των πανεπιστημίων, η μελέτη των Cui και Ma (2016) επεσήμανε τη σημασία της ανάπτυξης μιας νέας αρχιτεκτονικής για τη διαχείριση της αρχειακής πληροφορίας. Στη μελέτη τους εντοπίζονται τα εξής τρία βασικά προβλήματα εντός των πανεπιστημιακών οργανισμών που πρέπει να ληφθούν υπόψη στην ανάπτυξη αυτής της αρχιτεκτονικής: (α) οι σύγχρονες μέθοδοι και πολιτικές γύρω από τη διαχείριση των πληροφορικών δεν αφουγκράζονται τις επιστημονικές και τεχνολογικές εξελίξεις στο αντίστοιχο πεδίο, (β) η διαχείριση των αρχείων έχει αναπτυχθεί με διαφορετικούς τρόπους ανάμεσα στα διάφορα διοικητικά τμήματα, με σημαντική προσκόλληση στο χαρτώο υλικό και τέλος (γ) δεν είναι ανεπτυγμένη μια συνολική τεχνολογική υποδομή για το πέρασμα στο ψηφιακό αρχείο. Οι συγγραφείς μελετώντας το παράδειγμα του Jilin Agricultural Science and Technology University (Κίνα) αναδεικνύουν τα ακόλουθα σημαντικά ζητήματα στη διαχείριση των ΠΑ: την έλλειψη κατάλληλων υποστηρικτικών εγκαταστάσεων που αφορούν κυρίως υλικό και λογισμικό (π.χ. ανεπαρκής ή ακόμη και ανύπαρκτη στρατηγική δημιουργίας αντιγράφων ασφαλείας αρχείων), την έλλειψη εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού με αξιοπρεπή δεξιότητες πληροφορικής και την έλλειψη ενιαίας προσέγγισης οργάνωσης, διαχείρισης και αρχειοθέτησης για τα εξαρχής ψηφιακά έγγραφα.

Στην ίδια κατεύθυνση, οι Dole και Hill (2015) προχωρούν σε μια εις βάθος εξέταση για να κατανοήσουν τον τρόπο με τον οποίο οργανώνεται η διαχείριση των ΠΑ στα Πανεπιστήμια της βόρειας Αμερικής (Coalition of Urban and Metropolitan Universities). Τα αποτελέσματα της ποσοτικής τους έρευνας αναδεικνύουν έλλειψη θεσμικής συγκρότησης ΠΑ, καθώς και έλλειψη πολιτικών και εφαρμογής προτύπων αρχειακής περιγραφής. Στη μελέτη τους υπογραμμίζεται η σημασία της συμβολής των επαγγελματιών αρχειονόμων στην ανάπτυξη αρχειακών προγραμμάτων.

Μια άλλη πτυχή που προσελκύει την ερευνητική προσοχή σχετίζεται με τις μεταβολές που διαμορφώνονται λόγω των τεχνολογικών αλλαγών στις πολιτικές διαχείρισης των αρχείων των Πανεπιστημίων. Οι Kim και Lee (2009) πραγματοποίησαν ποιοτικές και ποσοτικές έρευνες σε 51 περιπτώσεις ΠΑ της Κορέας, ώστε να κατανοήσουν τις πρακτικές διαχείρισης και το επίπεδο χρήσης ψηφιακών τεχνολογιών. Διαπίστωσαν ότι παρόλο που οι

λειτουργίες διατήρησης και διαχείρισης είναι ισχυρές, δεν υπάρχουν σαφείς και καθιερωμένες πολιτικές για την ορθή ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών (ΤΠΕ) στα ΠΑ. Με βάση τα ευρήματά τους, ο εντοπισμός και η πρόσβαση στα τεκμήρια των αρχειοστασιών είναι αδύνατη, καθώς οι ψηφιακές τεχνολογίες δεν έχουν αξιοποιηθεί κατάλληλα. Επιπλέον, όπως έκαναν και οι Cui και Ma (2016), οι συγγραφείς επεσήμαναν ότι το εκπαιδευτικό υπόβαθρο των αρχειονόμων δεν περιλαμβάνει εξειδικευμένες γνώσεις που απαιτούνται για τη διαχείριση των ΠΑ. Όσον αφορά το επίπεδο προσβασιμότητας, μια άλλη προσπάθεια αναδεικνύει τη σημασία της ορθής περιγραφής των εγγράφων/τεκμηρίων στο πλαίσιο της αρχειακής διαχείρισης (Prom, 2010). Ο συγγραφέας επισημαίνει ότι η χαμηλή δυνατότητα αναζήτησης και τα χαμηλά επίπεδα ευρεσιμότητας συνδέονται άμεσα με την ανεπαρκή περιγραφή των αρχειακών εγγράφων/τεκμηρίων. Η μελέτη προτείνει επίσης στρατηγικές που θα πρέπει να υιοθετήσουν οι αρχειονόμοι των πανεπιστημίων για την ενίσχυση της ευρεσιμότητας μέσω της κατάλληλης επιμέλειας των μεταδεδομένων των περιγραφών των ψηφιακών/ψηφιοποιημένων αρχείων.

Στην ίδια λογική, της σημασίας των ΤΠΕ στην ψηφιακή διαχείριση των ΠΑ, οι Bantin και Agne (2010) προτείνουν την κατά περίπτωση διενέργεια μιας ποιοτικής έρευνας αναγκών ευρέος φάσματος που θα δίνει απάντηση στο πάγιο ερώτημα των αρχειονόμων: «τι να ψηφιοποιηθεί και για ποιο λόγο;». Αυτή η έρευνα θα έθετε προτεραιότητες στη διαχείριση και ψηφιοποίηση εγγράφων/τεκμηρίων με βάση τις πληροφοριακές ανάγκες των χρηστών/ριων. Για παράδειγμα, οι περιπτώσεις αυτές είναι δυνατό να περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με τους φοιτητές, διδάσκοντες, πρώην προσωπικό και διοικητικούς υπαλλήλους, διαρθρωτικές διοικητικές πληροφορίες, πληροφορίες για την ιστορία της πανεπιστημιούπολης, κ.λπ. Η ανάπτυξη τέτοιων ερευνών θα λειτουργούσαν ως εργαλεία και θα βοηθούσαν τους αρχειονόμους στα πανεπιστήμια να εφαρμόσουν αποτελεσματικότερες υπηρεσίες αρχειακής πληροφόρησης προς τους/τις ενδιαφερόμενους/ες, ενώ παράλληλα θα διευρυνθούν οι γνώσεις και οι δεξιότητές τους για την παροχή τεκμηριωμένης υποστήριξης στους/ις ερευνητές/τριες. Η μελέτη των Oliver et al. (2017) επικεντρώνεται στην καταγραφή των υπαρκτών εμποδίων για την πληροφόρηση και πρόσβαση στα ΠΑ. Τα αποτελέσματα της ποσοτικής τους έρευνας υποδεικνύουν διάφορα εμπόδια, όπως τα ανεπαρκή εργαλεία έρευνας (π.χ. ευρετήρια), αδυναμία πρόσβασης σε ψηφιοποιημένο αρχειακό υλικό, αταξινόμητα αρχεία, καθώς επίσης και θεσμικούς ή οικονομικούς περιορισμούς.

Οι Huang και Gui (2014) στρέφουν το βλέμμα στον ζωτικό ρόλο της τυποποίησης της διαχείρισης των διαδικασιών και των φάσεων όλου του κύκλου ζωής των εξαρχής ψηφιακών αρχείων των Πανεπιστημίων. Οι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι η ανάπτυξη ενός στρατηγικού

πλαisiού διαχείρισης των ΠΑ μπορεί να επηρεάσει θετικά τις υπόλοιπες πανεπιστημιακές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων των διδακτικών και επιστημονικών δραστηριοτήτων. Σε μια άλλη μελέτη, ο Noonan και Chute (2014) αναγνωρίζουν τη σημασία της συμμετοχής των αρχειονόμων των πανεπιστημίων σε όλες τις διοικητικές-λειτουργικές διαδικασίες των οργανισμών με στόχο την έρευνα για την ανάπτυξη αρχειακών προγραμμάτων, αλλά και τη συμβολή στην επιμέλεια των δεδομένων και των μεταδεδομένων της αρχειακής πληροφορίας. Η έρευνά τους αναδεικνύει ότι πλειοψηφικά δεν υλοποιείται μια τέτοια μεθοδολογία στα Πανεπιστήμια. Παράλληλα, όσον αφορά τον αντίκτυπο των ΤΠΕ στη διατήρηση του αρχειακού υλικού των πανεπιστημίων, ο O'Flaherty (2015) επεσήμανε την αναγκαιότητα εξασφάλισης κατάλληλων συνθηκών αποθήκευσης των φυσικών/αναλογικών αρχείων και ανάπτυξη μεθοδολογιών ψηφιακής διατήρησης και αυθεντικότητας για τα ηλεκτρονικά αρχεία (ψηφιοποιημένα ή εξ αρχής ψηφιακά αρχεία). Σε αυτό το πλαίσιο, ο συγγραφέας διευκρινίζει ότι υπάρχει ανάγκη στενής συνεργασίας αρχειονόμων και διοικητικών υπαλλήλων, αλλά και μεταξύ των επαγγελματιών του νομικού τομέα και της πληροφορικής.

Ο Maher (2009) ανέδειξε τη σημαίνουσα θέση του ρόλου των αρχειονόμων με εξειδίκευση στα ΠΑ στην επιλογή και τη διατήρηση των εγγράφων για την εξασφάλιση εύκολης και μακροπρόθεσμης πρόσβασης. Επιπλέον, ο Maher επισημαίνει την αναγκαιότητα των αρχειονόμων να σχεδιάζουν και να αναπτύσσουν νέα ψηφιακά συστήματα διαχείρισης αρχείων, εξασφαλίζοντας την προσβασιμότητα και τη διαλειτουργικότητα των τεκμηρίων των ΠΑ. Ο συγγραφέας προτείνει ότι είναι σημαντικός ο στρατηγικός σχεδιασμός με ορίζοντα τρία έως πέντε έτη και υπογραμμίζει τη σημασία των επτά αρχών των αρχειακών εργασιών: έγκυρη δημιουργία και εφαρμογή αρχειακών προγραμμάτων, πιστοποίηση της γνησιότητας των εγγράφων/τεκμηρίων, αξιολόγηση, οργάνωση, περιγραφή, διατήρηση και χρήση των ΠΑ.

Η διαχειριστική συμβολή των αρχειονόμων στην ανάπτυξη ολιστικών αρχειακών προγραμμάτων διαχείρισης των ΠΑ έχει επισημανθεί σε πολλές μελέτες (Yakel et al., 2008), ωστόσο έχει παρατηρηθεί και έλλειψη εξειδικευμένων γνώσεων που είναι αναγκαίες για τον στρατηγικό σχεδιασμό (Li, 2019b; Zhang και Chen, 2017). Αυτό ενδεχομένως έχει σχέση και με τη φυσιογνωμία της εκπαίδευσης των αρχειονόμων, η οποία διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα, αλλά και με το ευρύτερο επίπεδο οργάνωσης των αρχείων και αρχειακής κουλτούρας. Παράλληλα, η έλλειψη αρχειακών πολιτικών στα Πανεπιστήμια είναι δυνατό να οδηγήσει σε απώλεια ή καταστροφή αρχειακών τεκμηρίων (Garada, 2018).

2.3 Πανεπιστημιακά αρχεία, νέες τεχνολογίες, ακαδημαϊκή κουλτούρα, έρευνα και εκπαίδευση

Το ερευνητικό τοπίο γύρω από τη διαχείριση των ΠΑ φαίνεται να είναι ακόμα ομιχλώδες, όπως καταγράφεται και σε σχετική έρευνα (Lu, 2019). Πιο συγκεκριμένα, ο συγγραφέας επισημαίνει ορισμένα μειονεκτήματα στη διαχείριση και την επιμέλεια, όπως η έλλειψη επαγγελματιών αρχειονόμων στην οργάνωση των ΠΑ, η έλλειψη αρχειακής συνείδησης του ακαδημαϊκού προσωπικού και η παράλειψη της τυποποίησης στα πρακτικές διαχείρισης. Εκτός αυτού, όσον αφορά τις ΤΠΕ, ο συγγραφέας επισημαίνει την ανεπάρκεια των λογισμικών για τη συλλογή, ψηφιοποίηση, διατήρηση και παροχή πρόσβασης στις ενότητες/συλλογές των ΠΑ. Η μελέτη δίνει επίσης έμφαση στην ενίσχυση της κατάρτισης των επαγγελματιών που σχετίζονται με τα ΠΑ για τη βελτίωση της γνωστικής κατανόησης σχετικά με τη σημασία των ΠΑ στη διαμόρφωση της ακαδημαϊκής και πανεπιστημιακής κουλτούρας. Επίσης, το γεγονός αυτό έχει εξεταστεί στο παρελθόν από τους Wang και Zhang (2014), καθώς πρότειναν ένα πλαίσιο σχετικά με τη συμβολή των ΠΑ στη συνολική βελτίωση της ακαδημαϊκής κουλτούρας. Σε παρόμοιο πνεύμα σχετικά με τη συμβολή των ΠΑ στην διαμόρφωση της πανεπιστημιακής κουλτούρας, η ερευνητική εργασία του Woodward (2015) τονίζει ότι η οικοδόμηση και η διατήρηση των σχέσεων με τους/τις αποφοίτους θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνεται στις αρμοδιότητες των ΠΑ. Ο ρόλος των αρχειονόμων στα Πανεπιστήμια δεν θα πρέπει να περιορίζεται στη διαχείριση εγγράφων και τη διατήρησή τους, αλλά και να διερευνούν τις δυνατότητες χρήσης των ΠΑ ως γέφυρα για τη σύνδεση των πανεπιστημίων με τους αποφοίτους.

Από μια άλλη οπτική γωνία, η Harvey εξέτασε την αξία των ΠΑ για τους/ις ερευνητές/τριες και πώς αυτοί υποστηρίζουν τις ερευνητικές δραστηριότητες (Harvey, 2006). Η Harvey προσδιόρισε ένα σύνολο σημαντικών πρακτικών ερωτήσεων που πρέπει να εξετάσουν οι αρχειονόμοι στο πλαίσιο των ΤΠΕ. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται διάφορα ζητήματα που επηρεάζουν τη δυνατότητα αναζήτησης των ψηφιακών συλλογών, όπως η αξιολόγηση, η διαχείριση και η περιγραφή των αρχειακών τεκμηρίων. Επιπλέον, η ευρεσιμότητα των εγγράφων/τεκμηρίων των ΠΑ και ο τρόπος με τον οποίο επηρεάζει το έργο των ερευνητών/τριών ήταν ένα βασικό σημείο στη μελέτη του Grimsley (2008). Πρότεινε μεθόδους για την ενίσχυση της ευρεσιμότητας και της προσβασιμότητας στις σπάνιες συλλογές σε έντυπη και ψηφιακή μορφή στο Αρχείο του Columbus State University. Ο συγγραφέας επίσης εξέτασε κρίσιμες πτυχές που σχετίζονται με τη σημασία της

πανεπιστημιακής κοινότητας, όπως αυτή αντικατοπτρίζεται στα αρχειακά τεκμήρια και επισήμανε τα προβλήματα σε σχέση με το κόστος της διαχείρισης των αρχείων, αλλά και το δυνητικό όφελος που θα έχει για το πανεπιστήμιο η διεύρυνση της αρχειακής ευαισθητοποίησης. Σε άλλη μελέτη επισημαίνεται η απουσία σύνδεσης των ευκαιριών εντός των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων για εκπαίδευση με τη χρήση των ΠΑ και η φυσιογνωμία τους δεν αναγνωρίζεται πλήρως, καθώς βρίσκονται ως μια μικρή υπηρεσία/δομή εντός των ακαδημαϊκών βιβλιοθηκών (Gautam, 2020).

Τα έγγραφα/τεκμήρια των ΠΑ μπορούν να χρησιμοποιηθούν στην εκπαίδευση των φοιτητών γύρω από την πρωτογενή έρευνα (Senf, 2005). Εντωμεταξύ μπορεί να ενισχυθεί η σχέση και η δέσμευση των φοιτητών/τριων με το ίδρυμα των σπουδών τους μέσα από την ανάπτυξη ακαδημαϊκών μαθημάτων που σχετίζονται με τη φυσιογνωμία και ιστορία του Πανεπιστημίου (Colonna και Lawrigrimore, 2019). Οι Wagner και Smith (2012) θεωρούν πιο σημαντικές τις αντιλήψεις των σπουδαστών/τριων σχετικά με τους τύπους του υλικού που εντοπίζεται στα αρχεία, παρά την ενσωμάτωση των αρχειακών θεωριών στο πρόγραμμα σπουδών. Σε μια πιο πρακτική προσέγγιση, οι συγγραφείς αναπτύσσουν μία ποσοτική έρευνα για τη μέτρηση της ευαισθητοποίησης και της αντίληψης των φοιτητών/τριών του Adelphi University (Νέα Υόρκη) σχετικά με τα ύπαρξη των ΠΑ και τις παρεχόμενες υπηρεσίες. Στη συνέχεια, διερευνούν μεθόδους για την ενθάρρυνση τους, ώστε να μοιραστούν και να δωρίσουν το υλικό της ακαδημαϊκής τους ζωής στο ΠΑ. Τα αποτελέσματα της μελέτης αναδεικνύουν την ανάγκη για την κατάρτιση ενός στρατηγικού σχεδίου που βελτιώνει τις γνώσεις και την ευαισθητοποίηση των φοιτητών σχετικά με την ύπαρξη του ΠΑ και αναπτύσσει ένα όσο το δυνατόν πιο εύκολο πλαίσιο για την ενθάρρυνσή τους να συμβάλουν με νέες προσκτήσεις στον εμπλουτισμό του.

Παράλληλα, μέσα από τα έγγραφα των ΠΑ τεκμηριώνονται πρακτικές του παρελθόντος που σήμερα θα ήταν περιθωριακές, όπως ο αποκλεισμός ή οι διακρίσεις. Για αυτό το λόγο η ύπαρξη του ΠΑ ενισχύει την κοινωνική δικαιοσύνη εντός των ιδρυμάτων (Gosselar, 2020), τις δημοκρατικές αξίες και την ιστορική λογοδοσία σε περιπτώσεις εκπαιδευτικής υπονόμευσης ανθρώπων και ομάδων (Wiles, 2020). Ζητήματα που και στην εποχή μας στον δυτικό κόσμο τίθενται σε αμφισβήτηση.

2.4 Προκλήσεις στην ανάπτυξη ιστοτόπων και λογισμικών για τη διαχείριση των Πανεπιστημιακών Αρχείων

Η μελέτη των Sanz-Caballero και Faba-Perez (2010) επικεντρώθηκε στον εντοπισμό παραγόντων για τη βελτίωση της ορατότητας των ιστοτόπων των ΠΑ στις μηχανές αναζήτησης σε μια πρώιμη ερευνητική προσπάθεια. Χρησιμοποιώντας δύο διαφορετικές μηχανές αναζήτησης (Google και Altavista), οι συγγραφείς εντόπισαν την κατάλληλη επιμέλεια περιεχομένου και συγκεκριμένες πτυχές των μεταδεδομένων ως παράγοντες που επηρεάζουν την κατάταξη των ΠΑ στις μηχανές αναζήτησης. Παρόμοιες υποθέσεις επιβεβαιώθηκαν και σε άλλες μελέτες (Drivas et al., 2021; Vallez και Ventura, 2020; Alhuay-Quispe, 2017).

Χρησιμοποιώντας ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση, οι Poltronieri et al. (2010) εξέτασαν το σύστημα διαχείρισης που χρησιμοποιείται για την αρχειοθέτηση των ερευνητικών αποτελεσμάτων των ιταλικών επιστημονικών ινστιτούτων για την έρευνα, τη νοσηλεία και την υγειονομική περίθαλψη. Μέσω συνεντεύξεων, οι ερευνητές διερεύνησαν την αποτελεσματικότητα του ιδρυματικού αποθετηρίου και τις υιοθετούμενες μορφές μεταδεδομένων για τη διαχείριση των παραγόμενων εγγράφων. Τα αποτελέσματα αποκάλυψαν την ποικιλομορφία στην τεκμηρίωση πρακτικών και των μορφών μεταδεδομένων που επηρεάζουν τα επίπεδα προσβασιμότητας, εγείροντας έτσι την ανάγκη για περισσότερες τυποποιημένες διαδικασίες. Το έργο των Moseley et al. (2020) δίνει έμφαση στη δημιουργία μιας στρατηγικής γραμμικής παρουσίασης μέσω της ενσωμάτωσης ενός διαδικτυακού αρχειακού συστήματος ανοικτού κώδικα. Οι συγγραφείς υιοθέτησαν το σύστημα ArchivesSpace για την ανάπτυξη του πανεπιστημιακού αρχείου της Ιατρικής Βιβλιοθήκης του Southern Illinois University. Η μελέτη ξεδιπλώνει όλα τα βήματα και τα ουσιώδη σημεία στα οποία πρέπει να εστιάσουν οι αρχειονόμοι για μια αποτελεσματική, απλή και κατά περίπτωση ανέξοδη ανάπτυξη και προώθηση ενός ψηφιακού αρχειακού χώρου για ένα ΠΑ. Έχει σημασία ωστόσο να επισημανθεί ότι είναι διαφορετικό πράγμα το πανεπιστημιακό αποθετήριο από την επί της ουσίας ύπαρξη ΠΑ. Το αποθετήριο συμπεριλαμβάνεται στις δραστηριότητες, υπηρεσίες του ΠΑ ή της ακαδημαϊκής βιβλιοθήκης, ανάλογα με το περιεχόμενό του.

Άλλες μελέτες δίνουν έμφαση στην ενσωμάτωση προτύπων περιγραφής και σχημάτων μεταδεδομένων στις ψηφιακές συλλογές ΠΑ (Faulder et al., 2015). Ακολουθώντας παράλληλα βήματα, οι Delgado et al. (2015) πρότειναν στη μελέτη τους ένα ολοκληρωμένο

πλαίσιο περιγραφής για την τεκμηρίωση των Αρχείων του Πανεπιστημίου Ιατρικών Επιστημών της Αβάνας στην Κούβα. Οι συγγραφείς βασίστηκαν σε τέσσερα πρότυπα περιγραφής, το ISAD(G), το ISAAR (CPF), το ISDIAH και το ISDF. Έμφαση δόθηκε στην περιγραφή και στην αποτύπωση των διαδικασιών, καθώς και στην οπτικοποίηση των συσχετίσεων μεταξύ των εγγράφων/τεκμηρίων του ΠΑ.

Στο ίδιο έτος, οι Kim και Han (2015) εξέτασαν τη δυνατότητα εφαρμογής στο ΠΑ του ISO 30301:2019 - *Information and documentation Management systems for records Requirements*. Αυτή η μελέτη περίπτωσης συνδύασε τόσο ποσοτικές όσο και ποιοτικές μεθόδους για να τη συλλογή δεδομένων από αρχειονόμους από 57 διαφορετικά ΠΑ. Οι συγγραφείς προτείνουν διάφορα σημεία για τη βελτίωση της ενσωμάτωσης του ISO 30301 στο πλαίσιο των ιδρυματικών αρχείων με βάση τα ευρήματά τους. Πολλές μελέτες έχουν ασχοληθεί με το σχεδιασμό και την ανάπτυξη διαδικτυακών συστημάτων διαχείρισης των ΠΑ (Cui, 2013; Chen και Chen, 2014; Deng, 2014).

Πρωτοποριακές προσπάθειες για την υιοθέτηση προσεγγίσεων μηχανικής μάθησης στη διαχείριση ΠΑ αναπτύχθηκαν από τους Chen et al. (2012). Οι συγγραφείς πρότειναν μια μέθοδο για την ανάπτυξη ομαδοποίησης αλγορίθμων για τη βελτίωση της αξιολόγησης και οργάνωσης των ΠΑ. Οι συγγραφείς βασίζονται σε έναν κλασικό αλγόριθμο για την εξόρυξη δεδομένων, με στόχο τον εντοπισμό πιθανών αλληλοσυσχετίσεων μεταξύ του ανακτηθέντος συνόλου δεδομένων. Μια άλλη εφαρμογή του τεχνητής νοημοσύνης στα ΠΑ παρουσιάζεται στη μελέτη των Chen et al. (2015). Πρότειναν έναν αλγόριθμο που, όταν αναπτύσσεται σε συστήματα αρχειοθέτησης, μπορεί να υπολογίσει τις ανάγκες στην κατανάλωση ενέργειας από τα ψηφιακά μέσα από 65% έως και 80%.

Μια άλλη ερευνητική προσέγγιση προσανατολισμένη στη μηχανική μάθηση έχει προταθεί από τους Han και Yu (2018). Οι συγγραφείς εισήγαγαν ένα πλαίσιο μηχανικής μάθησης που βασίζεται σε ευφυείς διαδικασίες εξόρυξης δεδομένων για την αυτοματοποίηση της διαχείρισης των ΠΑ. Η κατηγοριοποίηση του ενεργού αρχειακού υλικού με βάση το θεματικό περιεχόμενο με τεχνολογίες μηχανικής μάθησης έχει απασχολήσει τη μελέτη των Triantafyllou et al. (2023). Φυσικά, τα σωστά και αναλυτικά μεταδεδομένα περιγραφής των αρχειακών τεκμηρίων αποτελούν μια πτυχή που δεν πρέπει να παραβλέπεται σε όλες τις διαδικασίες ανάπτυξης λογισμικών (Maher, 2009).

Κεφάλαιο 3. Τα Πανεπιστημιακά Αρχεία στην Ελλάδα και το εξωτερικό

3.1 Πανεπιστημιακά Αρχεία στην Ελλάδα

Μεγάλες και εντυπωσιακά ταχείες αλλαγές θα μετατρέψουν τη δεκαετία του 1980 την Ελλάδα σε μια εκπαιδευμένη κοινωνία. Μεταξύ αυτών είναι και η δημιουργία νέων πανεπιστημίων, η ανωτατοποίηση της τεχνολογικής εκπαίδευσης και σταδιακά η μαζική φοίτηση στα τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα. Η συστηματική ενασχόληση με τα αρχεία των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων είναι ένα φαινόμενο που αναδύεται στους επιστημονικούς κόλπους της χώρας τη δεκαετία του 1990.

Αρχικά, το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών -το παλαιότερο ακαδημαϊκό ίδρυμα στη χώρα- δημιούργησε το 1991 το Ιστορικό Αρχείο του (Ι.Α.-Ε.Κ.Π.Α.), το οποίο λειτουργεί ως ερευνητικό και διοικητικό κέντρο του Πανεπιστημίου (Γαβρόγλου et al, 2014; Διάλλα, 2008). Αργότερα, το Ιστορικό Αρχείο του Πανεπιστημίου Αθηνών συνέβαλε με συγκεκριμένες πρωτοβουλίες στην κινητοποίηση και άλλων Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων, ώστε να δημιουργηθεί ένα κεντρικός αρχειακός θεσμός στην Ελλάδα, με αντικείμενο τα Αρχεία των Πανεπιστημίων. Στο πλαίσιο αυτών των πρωτοβουλιών, διοργάνωσε δύο συναντήσεις εργασίας και ενημέρωσης των υπευθύνων των Αρχείων όλων των ΑΕΙ της χώρας. Η πρώτη ημερίδα πραγματοποιήθηκε στις 2 Δεκεμβρίου 2004 στο κτήριο του Ιστορικού Αρχείου. Η δεύτερη ημερίδα πραγματοποιήθηκε στις 2 Φεβρουαρίου 2007 στην αίθουσα Προπυλαίων του Πανεπιστημίου Αθηνών. Παρά τις προσπάθειες δεν ευδοκίμησε η δημιουργία κάποιου σχετικού θεσμού.

Δεύτερο, το 1996 το Γεωπονικό Πανεπιστήμιο μερίμνησε για τη διάσωση των ιστορικών αρχείων και τη δημιουργία Ιστορικού Αρχείου, το οποίο σήμερα βρίσκεται στο Κέντρο Τεκμηρίωσης-Γεωργικό Μουσείο εντός του ιδρύματος (Παναγιωτόπουλος, 2016). Το 1998, ξεκίνησε η προσπάθεια της δημιουργίας ιστορικού αρχείου στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς σε συνεργασία με την Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία και στις αρχές του 2000 οι δύο φορείς οργάνωσαν και υλοποίησαν ένα πρόγραμμα επαγγελματικής επιμόρφωσης με θέμα: «Εξειδίκευση φοιτητών, πτυχιούχων Α.Ε.Ι. και υπαλλήλων βιβλιοθηκών/αρχείων στην οργάνωση και λειτουργία πανεπιστημιακού αρχείου και τη χρήση νέων πακέτων Η/Υ».

Πολλές φορές, οι επέτειοι λειτουργίας των πανεπιστημίων λειτουργούν ως κίνητρο για τον σχεδιασμό και ανάπτυξη ενός ιστορικού αρχείου. Το Ιστορικό Αρχείο του Πανεπιστημίου Κρήτης (Ι.Α.ΠΑ.Κ.) άρχισε να οργανώνεται και να συλλέγει υλικό το 2002, με την αφορμή της επετείου 25 ετών λειτουργίας του Πανεπιστημίου και αποτελεί τμήμα της πανεπιστημιακής βιβλιοθήκης, ενώ φέτος ανακοίνωσε μια νέα προσπάθεια εμπλουτισμού και ανανέωσης. Το 2014, το Πανεπιστήμιο Πατρών δημοσίευσε μια ψηφιακή πλατφόρμα με τεκμήρια για τη λειτουργία του στο πλαίσιο των σαράντα ετών λειτουργίας και το περασμένο έτος, το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ανακοίνωσε τη δημιουργία ιστορικού αρχείου στο πλαίσιο των επετειακών δράσεων για την τριαντάχρονη λειτουργία του κ.ά. Σε άλλες περιπτώσεις τα ιδρυματικά ψηφιακά αποθετήρια φιλοξενούν ενόητες ιστορικών αρχείων (π.χ. Ο.Π.Α., Τ.Ε.Ι.-Α., Παν. Αιγαίου κ.ά.).

Το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας το 2022 συμπλήρωσε τριάντα τρία χρόνια λειτουργίας. Σε αυτά τα χρόνια έχει συγκεντρωθεί μεγάλος όγκος αρχειακού υλικού, το οποίο έμενε έως πριν από τρία χρόνια αδρανές. Η Σύγκλητος του Ιδρύματος το 2018 ίδρυσε το Ιστορικό Αρχείο Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (ΙΑΠΑΘ). Η δημιουργία του αρχείου του ΠΘ συνέπεσε με τις διαθρωτικές αλλαγές στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση, ωστόσο δεν είναι σαφές σε ποιο βαθμό έχουν συμπεριληφθεί και αρχειακά τεκμήρια των τμημάτων ΤΕΙ που συγχωνεύτηκαν με το Ίδρυμα στον σχεδιασμό του έργου ή στη διαμόρφωση της μετέπειτα αρχειακής πολιτικής του φορέα. Παράλληλα, το αρχειακό υλικό εντός των πανεπιστημίων μπορεί να λειτουργήσει προσθετικά στην προσέλκυση χρηματοδοτήσεων. Παράλληλα διαμορφώθηκαν ψηφιακές πλατφόρμες για τη διαχείριση του αρχειακού υλικού (Clapsopoulos et al., 2022).

Όπως είναι φανερό, η κινητικότητα γύρω από τη διαχείριση και την οργάνωση των πανεπιστημιακών αρχείων στη χώρα είναι έντονη, χωρίς όμως να υπάρχει κάποιος κεντρικός στρατηγικός σχεδιασμός. Τα πανεπιστημιακά αρχεία στην Ελλάδα, παρά τις εξαιρέσεις, είναι σε ελάχιστα ιδρύματα συγκεντρωμένα, οργανωμένα και ταξινομημένα ανάλογα με τη διοικητική τους ηλικία. Είναι αναγκαίο τα ιδρύματα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης να γνωρίζουν και να φροντίζουν τις διαδικασίες της διαχείρισης των ενεργών αρχείων, της εκκαθάρισης και της διατήρησης του ιστορικού υλικού και να αναπτύξουν αρχειακές πολιτικές.

Πίνακας 1. Συνοπτική περιγραφή αρχειακών προγραμμάτων ελληνικών ΑΕΙ

Πανεπιστήμιο	Αρχεία-αρχειακό πρόγραμμα
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών (Α.Σ.Κ.Τ.)	Υπάρχει στη βιβλιοθήκη συλλογή Ιστορικό Διοικητικό αρχείο της ΑΣΚΤ http://www.library.asfa.gr/askt/site/Library/t_docpage?subnav=secnavLCollections&doc=/Documents/i-bibliothki/syloges
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (Α.Π.Θ.)	Στο ΑΠΘ λειτουργούν διάφορα τμήματα αρχείων που αφορούν τόσο διοικητικά αρχεία όσο και άσχετα με τη λειτουργία του ιστορικά αρχεία για ερευνητικούς λόγους των τμημάτων https://www.eng.auth.gr/scholi/istoriko-archeio.html https://www.med.auth.gr/article/istoriko-arheio-iatrikis https://www.hist.auth.gr/el/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%B1-%CE%BC%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%B5%CE%AF%CE%B1-%CF%83%CF%85%CE%BB%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AD%CF%82 Αρχείο Βιβλιοθήκης και Κέντρου Πληροφόρησης ΑΠΘ http://archives.lib.auth.gr/index.php/py66n?sf_culture=el
Διεθνές Πανεπιστήμιο Ελλάδος	Έχει απορροφήσει το ΤΕΙ Θεσσαλονίκης - κανένα αρχειακό πρόγραμμα
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο (Ε.Μ.Π.)	Τμήμα Διεκπεραίωσης και Αρχείου: http://dd.ntua.gr/node/5 Μεμονωμένες συλλογές κατά τμήματα: http://www.civil.ntua.gr/info/history/administration-archive/
Ελληνικό Μεσογειακό Πανεπιστήμιο (ΕΛ.ΜΕ.ΠΑ.)	Έχει απορροφήσει το ΤΕΙ Κρήτης - κανένα αρχειακό πρόγραμμα
Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Γ.Π.Α.)	https://www.aua.gr/gr/arxeio/gr/aua_files/arxeioG1.html Κέντρο Τεκμηρίωσης της Ιστορίας της Ελληνικής Γεωργίας: http://mouseio.aua.gr/historycenter.html
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Ε.Κ.Π.Α.)	Ιστορικό Αρχείο ΕΚΠΑ: http://www.archive.uoa.gr/
Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής (ΠΑ.Δ.Α.)	Έχει απορροφήσει το ΤΕΙ Αθήνας και Πειραιά - κανένα αρχειακό πρόγραμμα ΤΕΙ Αθήνας, Υπατία: http://hypatia.teiath.gr/xmlui/handle/11400/156
Πανεπιστήμιο Πατρών	Ιστορικό Αρχείο Πανεπιστημίου Πατρών: http://diogeneia.library.upatras.gr/upatras-archive
Πανεπιστήμιο Κρήτης	Ιστορικό Αρχείο Πανεπιστημίου Κρήτης (Ι.Α.ΠΑ.Κ.): https://www.lib.uoc.gr/info/absrv/rare/barch/?styl
Πολυτεχνείο Κρήτης	Τμήμα Διεκπεραίωσης και Αρχείου: https://www.tuc.gr/index.php?id=5639&tx_tuclabspersonnel_pi3%5Bserviceid%5D=18
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	Κανένα αρχειακό πρόγραμμα
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (Δ.Π.Θ.)	Μεμονωμένες συλλογές: https://www.he.duth.gr/el/page/laografiko-arheio Κανένα αρχειακό πρόγραμμα

Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας	<p>Ιστορικό Αρχείο του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, εν εξελίξει έργο δεν φαίνεται περιλαμβάνει τα αρχεία των ΤΕΙ που ενσωματώθηκαν:</p> <p>https://www.researchgate.net/publication/336670517_To_Is_toriko_Archeio_tou_Panepistemiou_Thessalias_os_stoicheio_ton_Politistikon_kai_Demiourgikon_Biomechanion</p>
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών (Ο.Π.Α.)	<p>Ιστορικό Αρχείο ΟΠΑ:</p> <p>https://www.aueb.gr/el/lib/content/%CE%B9%CE%B4%CF%81%CF%85%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%B8%CE%B5%CF%84%CE%AE%CF%81%CE%B9%CE%BF-%CE%88%CE%B7%CF%86%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE-%CE%B2%CE%B9%CE%B2%CE%BB%CE%B9%CE%BF%CE%B8%CE%AE%CE%BA%CE%B7-%CF%80%CF%85%CE%BE%CE%AF%CE%B4%CE%B1</p>
Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών	<p>Ιστορικό αρχείο Παντείου</p> <p>http://pandemos.panteion.gr/index.php?lang=&op=record&pid=cid:261</p>
Πανεπιστήμιο Πειραιώς (ΠΑ.ΠΕΙ.)	<p>Δεν υπάρχει αρχειακό πρόγραμμα, αναφέρεται το ιστορικό αρχείο στην επέτειο: http://80years.unipi.gr/</p>
Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (ΠΑ.ΜΑΚ.)	<p>Δεν υπάρχει αρχειακό πρόγραμμα</p>
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας	<p>Δεν υπάρχει αρχειακό πρόγραμμα</p>
Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου	<p>Δεν υπάρχει αρχειακό πρόγραμμα</p>
Πανεπιστήμιο Αιγαίου	<p>Ιστορικό Αρχείο Πανεπιστημίου Αιγαίου:</p> <p>https://www.aegean.gr/%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF</p>
Ιόνιο Πανεπιστήμιο	<p>Δεν υπάρχει αρχειακό πρόγραμμα</p>
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο	<p>Ιστορικό Αρχείο Χαροκοπείου Πανεπιστημίου:</p> <p>https://istorikoarxeiohua.wordpress.com/</p>
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π.)	<p>Δεν υπάρχει αρχειακό πρόγραμμα</p>
Ανώτατη Σχολή Παιδαγωγικής και Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (Α.Σ.ΠΑΙ.Τ.Ε.)	<p>Δεν υπάρχει αρχειακό πρόγραμμα</p>

3.2 Πανεπιστημιακά Αρχεία στο εξωτερικό

Είναι γεγονός ότι έχουν περάσει τριάντα χρόνια από την ίδρυση, το 1992, του «Τμήματος Αρχείων Πανεπιστημιακών και Ερευνητικών Ιδρυμάτων [Section on University and Research Institution Archives], του Διεθνούς Συμβουλίου των Αρχείων (ICA-SUV). Σε αυτό το διάστημα τα Πανεπιστήμια σε Ελλάδα και εξωτερικό, όσα διέθεταν Πανεπιστημιακό Αρχείο, το οργάνωσαν ακόμα καλύτερα. Είχε αναγνωριστεί η οργανική τους ιδιαιτερότητα, η οποία έκτοτε διαμορφώνει και νέες κατευθύνσεις στην επιστημονική μεθοδολογία. Η μεγάλη διαφορά ανάμεσα στα ελληνικά και τα ξένα, μεγάλα και ιστορικά πανεπιστήμια είναι η ιδιοκτησία και το καθεστώς λειτουργίας τους. Τα ελληνικά πανεπιστήμια ήταν και είναι όλα δημόσια, δημιουργήθηκαν από το κράτος και ανταποκρίνονται στην εκπαιδευτική πολιτική της εποχής τους. Βρισκόμαστε και σε αυτό τον τομέα σε θεσμική αναδιάρθρωση στην Ελλάδα, οπότε πιθανότατα το τοπίο θα αλλάξει στο αμέσως επόμενο διάστημα. Τα μεγάλα Ευρωπαϊκά Πανεπιστήμια διαθέτουν μακράιωνη ιστορία, καθώς ιδρύθηκαν στα μεσαιωνικά χρόνια. Για παράδειγμα τα Βρετανικά Πανεπιστήμια χρησιμοποιούν το αρχειακό τους υλικό και την ιστορικότητά τους για να ενισχύσουν τη δημόσια εικόνα και το κύρος τους (Orley, 2023). Οπότε πέρα από το ενεργό τους αρχείο ήταν απαραίτητο να μεριμνήσουν για τα ιστορικά τεκμήρια, καθώς και να συλλέξουν υλικό που σχετίζεται με ισχυρά οικονομικά, πολιτικά και επιστημονικά πρόσωπα που σχετίστηκαν με τη λειτουργία τους.

Το Πανεπιστήμιο του Κέιμπριτζ διασώζει μεγάλο όγκο αρχειακών τεκμηρίων σε αυτόνομο τμήμα της βιβλιοθήκης του (Owen, 2011). Τα τεκμήρια αυτά είναι ιδιαίτερα πλούσια σε ιστορικές πληροφορίες για άτομα, για θεσμούς, για αξιώματα και για την καθημερινή ζωή των σπουδαστών. Κι ακόμα, πληροφορίες για τους διδάσκοντες, για την ύλη που διδασκόταν, για τους ευεργέτες των τριάντα ενός κολλεγίων, την ίδρυση, καθώς και την αναλυτική λειτουργία αυτών των κολλεγίων. Επίσης, τη σχέση όλων των παραγόντων του Πανεπιστημίου με την κοινωνία του Κέιμπριτζ και τις αλληλεπιδράσεις που υφίστανται. Στην ίδια λογική, το Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης διασώζει μεγάλο αρχειακό όγκο της δραστηριότητας των κολλεγίων του στις Βιβλιοθήκες Bodleian. Αναφέρονται στον πληθυντικό, γιατί αποτελούνται από την Κεντρική Βιβλιοθήκη και είκοσι έξι Παραρτήματα. Βρίσκονται όλα στην Οξφόρδη και εξυπηρετούν τις ανάγκες όλου του Πανεπιστημίου, δηλαδή τόσο του εκπαιδευτικού προσωπικού όσο και των φοιτητών, σε θέματα μάθησης, διδασκαλίας και έρευνας. Είναι πλούσιο το υλικό που διαθέτει η συγκεκριμένη Βιβλιοθήκη, που λειτουργεί τα τελευταία τετρακόσια χρόνια. Με αφορμή κάποιες εκθέσεις που πραγματοποιήθηκαν διατηρήθηκαν στην ίδια την Κεντρική Βιβλιοθήκη ή σε κάποιο από τα

Παραρτήματά της αρχειακό υλικό από αρκετά από τα τριάντα έξι Κολλέγια της Οξφόρδης. Φυσικά η διαχείριση των τεκμηρίων εντός αυτών των μεγάλων και ιστορικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων αλλάζει μέσα στο χρόνο, ανάλογα και τις εξελίξεις στο πεδίο των αρχειακών σπουδών (Darwall-Smith και Riordan, 2012).

Στην Η.Π.Α. η συστηματική δραστηριότητα γύρω από τα Αρχεία ξεκινάει στα χρόνια μετά την οικονομική κρίση 1929 και του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου σε μια προσπάθεια για τον έλεγχο των συσσωρευμένων εγγράφων στις Κυβερνητικές υπηρεσίες. Τα Εθνικά Αρχεία διαμορφώνουν νέα προγράμματα και κατευθύνσεις που επηρεάζουν και τα Πανεπιστήμια. Το Πανεπιστήμιο Harvard διατηρεί αυτόνομο τμήμα στη βιβλιοθήκη του για τα αρχεία του τα οποία χρονολογούνται από το 1636 έως σήμερα. Επιπλέον, έχει διαμορφώσει πολιτικές και παρέχει αναλυτικές οδηγίες προς το προσωπικό για τη διαχείριση, διατήρηση και καταστροφή των αρχείων του πανεπιστημίου. Η δραστηριότητες για την οργάνωση των αρχείων ξεκινούν στα μέσα της δεκαετίας του 1940 και συστηματοποιούνται τα επόμενα χρόνια (Shipton, 1970). Στην ίδια κατεύθυνση, το Πανεπιστήμιο Columbia διατηρεί αρχειακό υλικό από το 1754 έως σήμερα. Μεταξύ των στόχων του τμήματος Αρχείων είναι η καλλιέργεια αρχειακής συνείδησης εντός της ακαδημαϊκής κοινότητας.

Φυσικά στη συζήτηση για τη διαχείριση των Πανεπιστημιακών Αρχείων σε διαφορετικές χώρες είναι αυτονόητο ότι θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται και το νομικό/θεσμικό πλαίσιο για τη λειτουργία των Ιδρυμάτων μεταλυκειακής και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και το χρονολογικό εύρος αυτής της δραστηριότητας. Οι χώρες με παλαιότερη δραστηριότητα στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση φαίνεται να έχουν πιο νωρίς δραστηριοποιηθεί στον τομέα της οργάνωσης των ΠΑ. Σήμερα, το νέο διεθνοποιημένο περιβάλλον τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με παραρτήματα σε διαφορετικές χώρες, μεικτά συστήματα εκπαίδευσης και γραφειοκρατικής λειτουργία κ.λπ. διαμορφώνει νέες προκλήσεις για τους τους αρχειονόμους που ασχολούνται με τα ΠΑ (Bauer και Bunde, 2020).

Κεφάλαιο 4. Το Αρχείο του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής: προτάσεις ανάπτυξης στρατηγικού σχεδιασμού

4.1 Το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής ιδρύθηκε σχετικά πρόσφατα, τον Μάρτιο του 2018, με τον Νόμο 4521 του 2018. Η ίδρυσή του προήλθε από τη συγχώνευση του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Αθήνας (ίδρυση το 1983 - λειτουργούσε ως Κέντρο Ανώτερης Τεχνολογικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (Κ.Α.Τ.Ε.Ε.) Αθήνας από το 1970) και του Ανώτατου Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Πειραιά Τεχνολογικού Τομέα (ίδρυση 1983). Ουσιαστικά πρόκειται για τη συγχώνευση και διαμόρφωση ενός ενιαίου πλαισίου διοικητικής, εκπαιδευτικής και ερευνητικής εργασίας των καταργούμενων Ανώτατων Τεχνολογικών Ιδρυμάτων, υπό την ομπρέλα ενός νέου Πανεπιστημίου. Η σύνθεσή του ολοκληρώθηκε το 2019, όταν εντάχθηκε στο καινούργιο Πανεπιστήμιο η Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας, η οποία μετρούσε ήδη έναν αιώνα εύρυθμης λειτουργίας, μια και είχε ιδρυθεί το 1929. Η λειτουργία του στηρίζεται σε ό,τι νεότερο έχουν να προσφέρουν οι επιστήμες που υπηρετεί και το πολυάριθμο εκπαιδευτικό του προσωπικό ανταποκρίνεται στις αυξημένες ανάγκες του 21ου αιώνα και δημιουργεί στελέχη με άριστη υποδομή και γερές επιστημονικές και τεχνοκρατικές γνώσεις και εμπειρίες.

Οι ποικίλες διοικητικές τροποποιήσεις, οι αλλαγές στους χώρους και οι μετακινήσεις τμημάτων και διοικητικών υπηρεσιών, αλλά και το υπό διαμόρφωση πλαίσιο λειτουργίας του οργανισμού σε σχέση με τα αρχεία σε ένα ενιαίο πια πλαίσιο είναι μια ευκαιρία για την τεκμηρίωση νέων δυνατοτήτων και προτάσεων που θα βελτιώσουν τη διοικητική λειτουργία του Πανεπιστημίου και θα αξιοποιήσουν την πολιτιστική του κληρονομιά και μνήμη. Η ιστορία της διαχείρισης των αρχείων στη δημόσια διοίκηση στην Ελλάδα έχει αναδείξει πως παρόμοιες διοικητικές μεταβολές οδηγούν στην απώλεια ή καταστροφή αρχειακού υλικού που είναι σημαντικό για επιστημονικούς, ιστορικούς, και διοικητικούς λόγους. Το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής με τη νέα του μορφή μετράει ήδη τέσσερα χρόνια και είναι μια στιγμή κρίσιμη για την ανάπτυξη ενός αρχειακού προγράμματος μεγάλης κλίμακας.

Σύμφωνα με τον Οργανισμό των Διοικητικών Υπηρεσιών και τον εσωτερικό κανονισμό του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, το σύνολο των διοικητικών λειτουργιών και

υπηρεσιών του Πανεπιστημίου στηρίζεται διοικητικά από τις Διοικητικές Υπηρεσίες. Η βασική διοικητική δομή περιλαμβάνει τρεις γενικές διευθύνσεις: τη Γενική Διεύθυνση Οικονομικού, Προγραμματισμού και Ανάπτυξης, τη Γενική Διεύθυνση Σπουδών και Φοιτητικής Μέριμνας και τη Γενική Διεύθυνση Διοικητικών και Ακαδημαϊκών Υποθέσεων. Οι υποκείμενες Διευθύνσεις οργανώνονται σε διάρθρωση μήτρας με οκτώ κεντρικές (θεματικές) Διευθύνσεις οι οποίες υποστηρίζουν το σύνολο των λειτουργιών του Πανεπιστημίου. Το οργανόγραμμα του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής συμπληρώνεται από μια σειρά αυτοδύναμων διευθύνσεων, μονάδων, τμημάτων και γραφείων τα οποία συμβάλλουν στην εύρυθμη λειτουργία αυτού.

Η διοικητική δομή του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής (αριθ. 68015/14-07-2023, όπως δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 4607/Β'/18-07-2023 απόφαση του Πρυτανικού Συμβουλίου του Ιδρύματος) δείχνει και τη βασική διάρθρωση των λειτουργιών του ιδρύματος και των παραγόμενων σύγχρονων/τρέχοντων αρχειακών τεκμηρίων (Εικόνα 1-5).

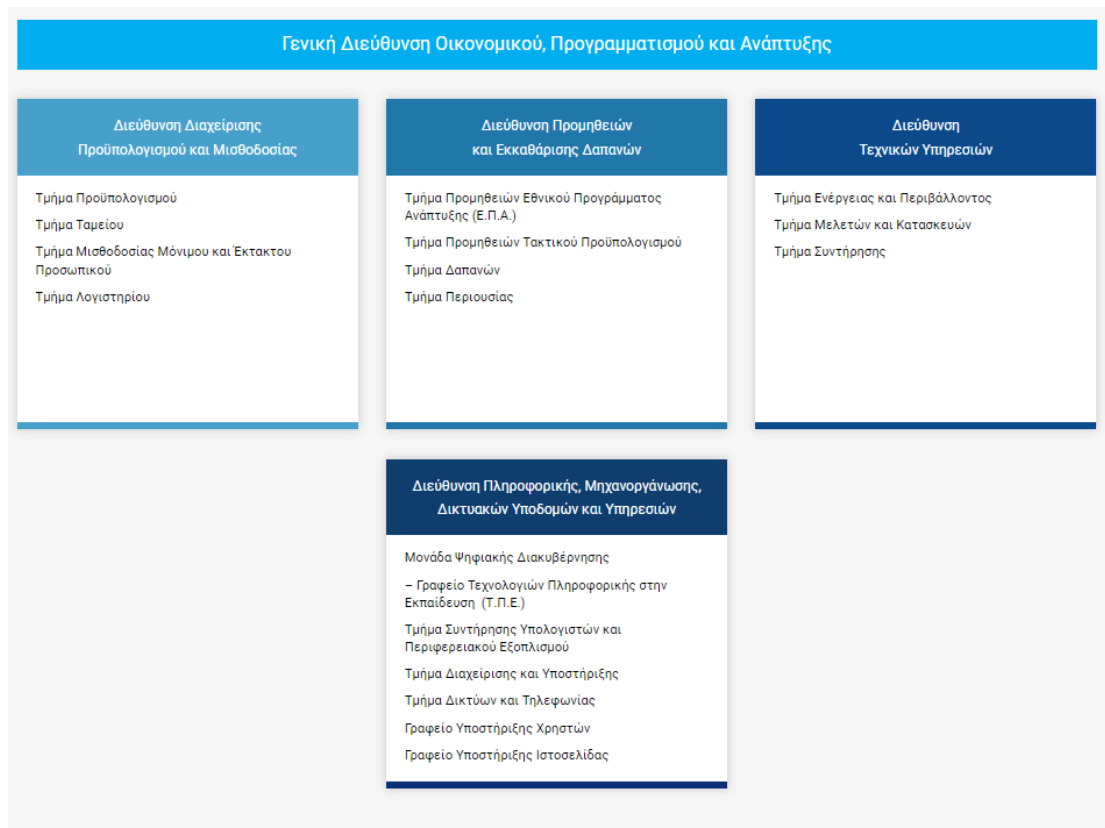

Εικόνα 1. Η διοίκηση του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

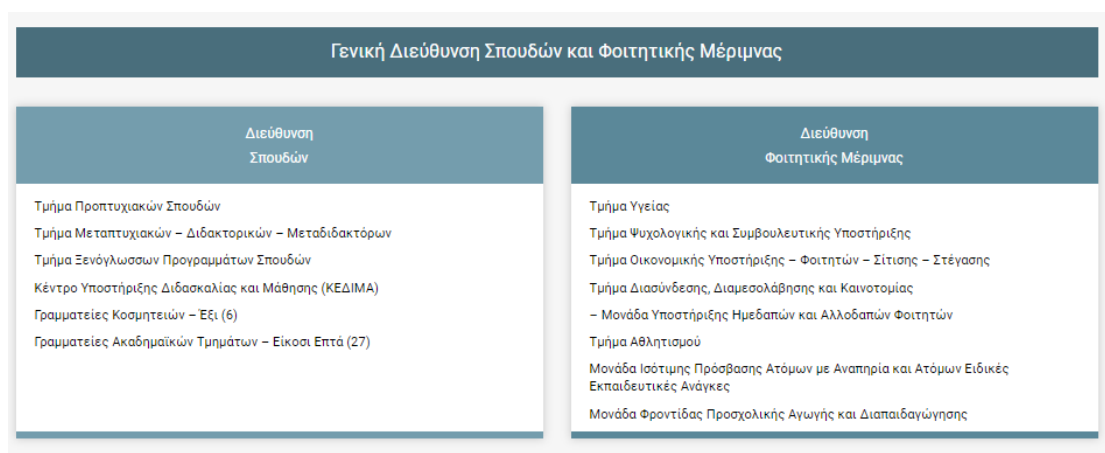
Αυτοτελείς Διοικητικές Μονάδες			
<p>Διεύθυνση Διοίκησης</p> <p>Τμήμα Πρωταετίας και Εκτελεστικού Διευθυντή</p> <p>Τμήμα Υποστήριξης Αντιπρυτάνεων</p> <p>Τμήμα Υποστήριξης Συγκλήτου και Συμβουλίου Διοίκησης</p> <p>Γραφείο Τύπου, Κοινωνικών Μέσων και Δημοσιευμάτων</p>	<p>Διεύθυνση Βιβλιοθήκης</p> <p>Τμήμα Βιβλιοθήκης Πανεπιστημιούπολης Άλσους Αιγάλεω</p> <p>Τμήμα Βιβλιοθήκης Πανεπιστημιούπολης Αρχαίου Ελαιώνα</p> <p>Τμήμα Βιβλιοθήκης Πανεπιστημιούπολης Αθηνών</p> <p>Τμήμα Εκδόσεων και Τυπογραφείου</p>	<p>Διεύθυνση Κέντρου Επιμόρφωσης και Διά Βίου Μάθησης</p> <p>Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης</p> <p>Τμήμα Ανάπτυξης και Προβολής Προγραμμάτων Σπουδών Διά Βίου Μάθησης</p> <p>Τμήμα Διαχείρισης Προγραμμάτων και Εκπαιδευτικού Υλικού</p>	<p>Μονάδα Διασφάλισης Ποιότητας (ΜΟ.ΔΙ.Π.)</p> <p>Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης</p> <p>Τμήμα Πληροφοριακών Συστημάτων, Στατιστικής, Δεδομένων Ποιότητας και Τεκμηρίωσης</p> <p>Τμήμα Αξιολόγησης και Πιστοποίησης Ε.Σ.Δ.Θ., Π.Π.Σ., Π.Μ.Σ. και Προγραμμάτων Διά Βίου Μάθησης</p>
<p>Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου</p> <p>Τμήμα Σχεδιασμού και Διενέργειας Εσωτερικών Ελέγχων</p> <p>Τμήμα Εσωτερικών Ερευνών και Διερεύνησης Καταγγελιών</p>	<p>Λοιπές Αυτοτελείς Διοικητικές Μονάδες</p> <p>Νομική Υπηρεσία</p> <p>Μονάδα Στρατηγικού Σχεδιασμού</p> <p>Μονάδα Ασφάλειας και Προστασίας</p> <p>Τμήμα Διεθνών και Δημοσίων Σχέσεων</p> <p>Γραφείο Συμβούλου Ακεραιότητας</p> <p>Γραφείο Συνηγόρου του Φοιτητή</p> <p>Γραφείο Υποστήριξης Επιτροπής Ισότητας των Φύλων και Καταπολέμησης των Διακρίσεων</p> <p>Γραφείο Νομικής Υποστήριξης Ειδικού Λογαριασμού Κονδυλίων Έρευνας (Ε.Λ.Κ.Ε.)</p>	<p>Μονάδα Οικονομικής και Διοικητικής Υποστήριξης του Ειδικού Λογαριασμού Κονδυλίων Έρευνας (Ε.Λ.Κ.Ε.)</p> <p>Τμήμα Διοικητικής Υποστήριξης</p> <p>Τμήμα Ανθρώπινου Δυναμικού</p> <p>Τμήμα Διαχείρισης Έργων</p> <p>– Γραφείο Τεχνικής Βοήθειας</p> <p>Τμήμα Οικονομικής Διαχείρισης και Λογιστηρίου</p> <p>– Γραφείο Εσόδων</p> <p>– Γραφείο Ταμειακής Διαχείρισης</p> <p>Τμήμα Προμηθειών</p> <p>– Γραφείο Περιουσίας</p> <p>Τμήμα Διαχείρισης και Πληροφοριακού Συστήματος και Διασφάλισης Ποιότητας</p> <p>Γραφείο Υποστήριξης Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας</p> <p>Μονάδα Μεταφοράς Τεχνολογίας και Καινοτομίας</p>	

Εικόνα 2. Διάρθρωση Αυτοτελών Διοικητικών Μονάδων Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

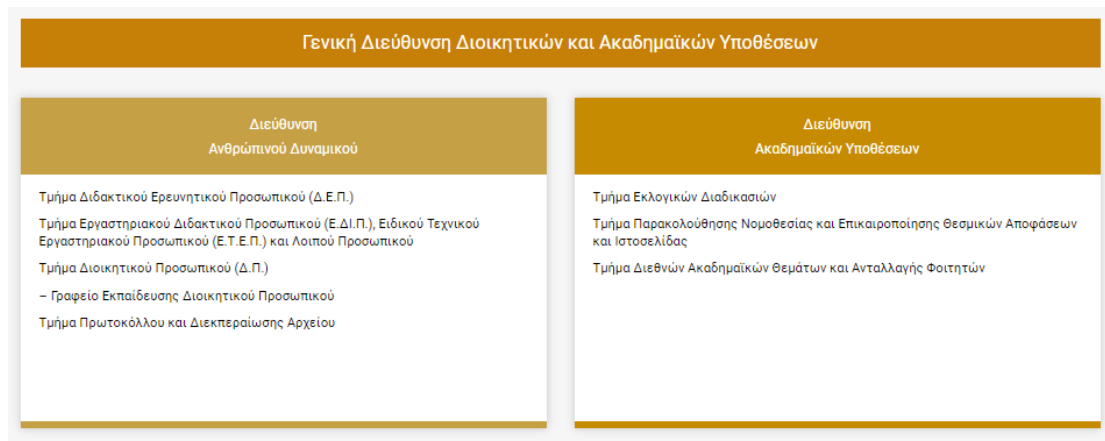

Εικόνα 3. Διάρθρωση Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικού, Προγραμματισμού και Ανάπτυξης του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

Εικόνα 4. Διάρθρωση της Γενικής Διεύθυνσης Σπουδών και Φοιτητικής Μέριμνας

Εικόνα 5. Διάρθρωση της Γενικής Διεύθυνσης Διοικητικών και Ακαδημαϊκών Υποθέσεων του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής

Για την ορθή διαχείριση του σύγχρονου αρχειακού υλικού το παραπάνω οργανόγραμμα θα μπορούσε να αποτελέσει έναν οδηγό για το προπαρασκευαστικό στάδιο. Είναι απαραίτητη η διενέργεια αυτοψίας και έρευνας μέσα από ερωτηματολόγια, ώστε να ανιχνευτεί ο όγκος, ο τρόπος, το είδος παραγωγής των τεκμηρίων/εγγράφων, καθώς και ο τρόπος και ο όγκος φύλαξης του ανενεργού αρχειακού υλικού. Παράλληλα, είναι απαραίτητη η έρευνα για την αναλυτική συγκρότηση της διοικητικής και λειτουργικής ιστορίας των προηγούμενων οργανισμών που συγχωνεύτηκαν εντός του νέου.

4.2 Το αρχείο του ΠΑΔΑ ως αρχειονομικό πρόβλημα

Η ανάδυση του ΠΑ.Δ.Α. ως διάδοχου ιδρύματος των Τεχνολογικών Ιδρυμάτων Αθήνας και Πειραιά, καθώς και της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Υγείας, αποτελεί ιδιαίτερη περίπτωση ως προς τη διαχείριση του αρχειακού υλικού. Σύμφωνα με τις θεωρητικές προσεγγίσεις της Αρχειονομίας μπορούμε να αντιμετωπίσουμε το αρχείο του ΠΑ.Δ.Α. (παραβλέποντας το γεγονός ότι πρόκειται για νεοϊδρυθέν νομικό πρόσωπο) ως περίπτωση κατά την οποία ένας οργανισμός καλείται να ασκήσει αρμοδιότητες ενός ή πολλών κατηρημένων οργανισμών. Σε αυτές τις περιπτώσεις τα ανενεργά τεκμήρια του ή τα τεκμήρια των κατηρημένων οργανισμών συνιστούν ξεχωριστά κλειστά αρχειακά σύνολα (δεν δέχονται νέα τεκμήρια, αφού ο παραγωγός τους έχει τερματίσει τη δραστηριότητά του). Τα τεκμήριά του ή τα τεκμήρια των κατηρημένων οργανισμών που χρησιμοποιούνται διοικητικά από τον οργανισμό, ο οποίος ασκεί εφεξής τις εν λόγω αρμοδιότητες, ανήκουν στο αρχειακό του

σύνολο. Αν όμως εξετάσουμε το ζήτημα με την οπτική ότι έχουμε έναν καινούριο οργανισμό, ο οποίος δημιουργήθηκε για να ασκήσει τις αρμοδιότητες τριών κατηγορημένων οργανισμών και υπάρχει αναμφισβήτητη συνέχεια αρμοδιοτήτων ανάμεσα στους καταργημένους και τον διάδοχο οργανισμό, τότε το αρχειακό σύνολο παραμένει ανοιχτό (το αρχείο εξακολουθεί να δέχεται τεκμήρια από παραγωγό που συνεχίζει τη δραστηριότητά του) παίρνοντας το όνομα του νέου οργανισμού. Φυσικά, εδώ υπάρχει το πρόβλημα της διαδοχής τριών οργανισμών.

Χωρίς αμφιβολία βρισκόμαστε ενώπιον μια ιδιαίτερης περίπτωσης συγχώνευσης και μετεξέλιξης τριών οργανισμών σε ένα νέο με ίδια σχεδόν φυσιογνωμία, αλλά διευρυμένες αρμοδιότητες, που αποκτά πλέον διαφορετικό status. Ωστόσο, η οριοθέτηση των αρχειακών συνόλων είναι μέρος μόνο της λύσης του προβλήματος. Ανεξάρτητα από την απόφαση που θα αποτυπώσει την εικόνα και τη δομή του αρχείου, είναι απαραίτητο κατά την αρχειακή περιγραφή να σημειώνεται η διοικητική ιστορία του οργανισμού-παραγωγού και οι μεταβολές στην νομή και κυριότητα των τεκμηρίων.

Η βασική δομή για μια αρχική διερεύνηση για τον συσσωρευμένο αρχειακό όγκο, αλλά και το τρέχον υλικό θα μπορούσε να ακολουθήσει το ταξινομικό σχήμα του Πίνακα 2. Εξυπακούεται ότι όλα τα παραπάνω ζητήματα δεν αφορούν αποκλειστικά το ΠΑ.Δ.Α., καθώς βρισκόμαστε έχει ολοκληρωθεί μια φάση συνολικής αναδιάρθρωσης της δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και στο πλαίσιο των ακαδημαϊκών συγχωνεύσεων επηρεάζονται όλα τα πανεπιστημιακά ιδρύματα.

Πίνακας 2. Δομή / Επίπεδο περιγραφής αρχείου ΠΑΔΑ

	ΕΠΙΛΟΓΕΣ	ΕΠΙΠΕΔΟ
Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής (Αρχείο)	Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής (Αρχείο)	ΑΡΧΕΙΟ / ΑΡΧΕΙΑΚΟ ΣΥΝΟΛΟ
	Αρχείο προηγούμενων οργανισμών (Ξεχωριστά υπο-σύνολα)	ΑΡΧΕΙΑΚΟ ΥΠΟΣΥΝΟΛΟ
	Διοικητικές Μονάδες (Ξεχωριστά υπο- αρχεία)	ΥΠΟ-ΑΡΧΕΙΑ
	Διευθύνσεις	ΣΕΙΡΕΣ
	Διοικητικά Τμήματα / Γραμματείες	ΥΠΟ-ΣΕΙΡΕΣ

4.3 Πλαίσιο αρχειακής πολιτικής ΠΑΔΑ

Η Πολιτική Διαχείρισης Τεκμηρίων θέτει τις αρχές για την αποτελεσματική διαχείριση των πληροφοριών του Πανεπιστημίου. Εφαρμόζεται σε όλα τα τεκμήρια –χαρτώα ή ηλεκτρονικά–, τα οποία δημιουργούνται ή χρησιμοποιούνται από το προσωπικό. Τα βασικά στοιχεία της πολιτικής αυτής, όπως έχουν αναδειχτεί στην επιστημονική βιβλιογραφία και στις διεθνείς πρακτικές, είναι:

- Τα αρχειακά τεκμήρια του Πανεπιστημίου είναι ζωτικά εταιρικά περιουσιακά στοιχεία.
- Το προσωπικό πρέπει να γνωρίζει ποιες πληροφορίες διατηρούνται και που αυτές βρίσκονται.
- Όλα τα τεκμήρια –χαρτώα ή ηλεκτρονικά– πρέπει να οργανώνονται με συστηματικό τρόπο ώστε να διασφαλίζεται ότι μπορούν να ανακληθούν εύκολα και γρήγορα.
- Οι πληροφορίες πρέπει να φυλάσσονται με ασφάλεια, ώστε να αποτρέπεται η παράτυπη/παράνομη δημοσιοποίησή τους.
- Όπου χρειάζεται τα δεδομένα πρέπει να διαχέονται με τρόπο ώστε να αποφεύγεται η επαναδημιουργία πληροφοριών που ήδη υφίστανται και να αποθηκεύονται δεδομένα χωρίς αυτό να χρειάζεται.
- Τα τμήματα θα πρέπει να διαθέτουν πίνακες διαχείρισης για να ελέγχεται η απόρριψη των διοικητικών τεκμηρίων, έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η αποτελεσματική διαχείριση και η ελεγχόμενη και νόμιμη καταστροφή τους.
- Τα τεκμήρια ζωτικής σημασίας πρέπει να προστατεύονται ώστε να εξασφαλίζουν τη συνέχεια της δραστηριότητας του Πανεπιστημίου.
- Τα e-mails αποδεικνύουν τις αποφάσεις και τις πράξεις του Πανεπιστημίου και πρέπει να τύχουν της ίδιας αποτελεσματικής διαχείρισης με τα άλλα χαρτώα ή ηλεκτρονικά τεκμήρια.
- Τεκμήρια που αποτυπώνουν την ιστορία του Πανεπιστημίου δεν πρέπει να καταστρέφονται.
- Πρέπει να υπάρχει σαφής κατανομή της ευθύνης μεταξύ των τμημάτων για κάθε έκφανση της διαχείρισης των τεκμηρίων συμπεριλαμβανομένων: της ταξινόμησης, της ανάπτυξης πινάκων διαχείρισης και της εκκαθάρισης των τεκμηρίων.

Μια αρχειακή υπηρεσία/πρόγραμμα/τμήμα είναι αναγκαίο να είναι αποτέλεσμα μιας συντονισμένης και επιστημονικά έγκυρης δραστηριότητας ανάπτυξης, η οποία θα καθοδηγείται από συνεκτικές πολιτικές, μεθοδολογία και διαδικασίες.

4.4 Τεκμήρια του αρχείου του ΠΑΔΑ και οι στόχοι δημιουργίας μιας αρχειακής δομής

Ακολουθώντας τον ορισμό της έννοιας του *αρχείου*, το Αρχείο του ΠΑΔΑ περιλαμβάνει το σύνολο των τεκμηρίων, μαρτυριών και εγγράφων, αδιακρίτως χρονολογίας, σχήματος, ύλης και υποστρώματος, που παράχθηκαν ή παραλήφθηκαν στο πλαίσιο της λειτουργίας του Ιδρύματος. Με δεδομένο των παραπάνω προβληματισμό στο Αρχείο του ΠΑΔΑ συμπεριλαμβάνονται και τα τεκμήρια των κατηγορημένων οργανισμών. Τα τεκμήρια ουσιαστικά αντικατοπτρίζουν τη συνολική διοικητική, εκπαιδευτική και ερευνητική δραστηριότητα του Ιδρύματος μέσα στον χρόνο. Το αρχειακό σύνολο περιλαμβάνει τις κάτωθι κατηγορίες τεκμηρίων:

- Ιδρυτικά κείμενα και νομιμοποιητικά έγγραφα.
- Διοικητικές συνεδριάσεις και αποφάσεις των οργάνων Διοίκησης του Πανεπιστημίου σε όλα τα επίπεδα: Συμβούλιο Διοίκησης, Σύγκλητος, Πρύτανης, Αντιπρυτάνεις, Εκτελεστικός Διευθυντής, Κοσμητεία, Κοσμήτορας, Συνελεύσεις Τμημάτων, Διοικητικά Συμβούλια Τομέων, Πρόεδρος και Αντιπρόεδρος Τμήματος, Γενικές Συνελεύσεις Τομέων, Διευθυντές Τομέων κ.ά. συμπεριλαμβανομένων όλων των σχετικών τεκμηρίων.
- Διοικητική αλληλογραφία και οικονομικά έγγραφα σε όλα τα επίπεδα.
- Τεκμήρια από τη δραστηριότητα όλων των διοικητικών διευθύνσεων και τμημάτων του ΑΕΙ.
- Τεκμήρια που σχετίζονται με την εκπαιδευτική δραστηριότητα και περιλαμβάνονται στις γραμματείες των Τμημάτων συμπεριλαμβανομένου εκπαιδευτικού υλικού και αλληλογραφίας, καθώς και ότι άλλο προκύπτει από την εκπαιδευτική δραστηριότητα.
- Τεκμήρια που σχετίζονται με την ερευνητική δραστηριότητα και όλες τις πτυχές της για την υλοποίηση των ερευνητικών έργων.

- Τεκμήρια από την επικοινωνία και τις δημόσιες σχέσεις, καθώς και από τη δημοσιοποίηση και διάχυση των εκπαιδευτικών και ερευνητικών αποτελεσμάτων.
- Οποιοδήποτε άλλο τεκμήριο που σχετίζεται με τη λειτουργία του Ιδρύματος.

Με δεδομένο ότι η δημιουργία ενός αρχειακού προγράμματος μεγάλης κλίμακας εντός του Πανεπιστημίου απαιτεί αρκετούς οικονομικούς πόρους και εξειδικευμένο ανθρώπινο επιστημονικό δυναμικό, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η οργάνωση του αρχείου είναι περισσότερο ζήτημα πολιτικής και στρατηγικής βούλησης, παρά πρόβλημα χρηματικών πόρων. Ένα αποτελεσματικό αρχειακό πρόγραμμα, με τη σχετική στρατηγική τεκμηρίωσης, απαιτεί κεντρική απόφαση της διοίκησης του Ιδρύματος που οργανώνει μια νέα δομή ή γραφείο να εντοπίζει τα αρχεία διαρκούς αξίας, να τεκμηριώνει τη φυσική τους θέση, να τα διατηρεί και να καθιερώνει μεθόδους ελέγχου που παρέχουν εύκολη και συνεπή πρόσβαση στις ενότητες και συλλογές. Για να πληροί αυτά τα κριτήρια, το ίδρυμα πρέπει να παρέχει πόρους που υποστηρίζουν τη συνεχιζόμενη λειτουργία του προγράμματος:

- επαγγελματικό και υποστηρικτικό προσωπικό για τη διαχείριση και εφαρμογή του προγράμματος,
- εγκαταστάσεις για στέγαση προσωπικού και συλλογών σε ένα σταθερό και ασφαλές περιβάλλον,
- οικονομικοί πόροι για τη χρηματοδότηση προσωπικού, εξοπλισμού και προμηθειών,
- ένα τεχνολογικά σύγχρονο περιβάλλον.

Είναι σημαντική η ανάπτυξη μιας αυτόνομης δομής που θα τρέχει κάθετα όλες τις λειτουργίες του Πανεπιστημίου, με στόχο την ολιστική διαχείριση του αρχειακού υλικού. Οι επιμέρους στόχοι οργάνωσης μιας μονάδας/τμήματος αρχείου είναι:

- Η προστασία των τεκμηρίων του Πανεπιστημίου καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους με την καθιέρωση πολιτικών και διαδικασιών που εξασφαλίζουν την ορθή εκκαθάριση και καταστροφή των αρχείων, καθώς και τη μεταφορά των ζωτικών και ιστορικών τεκμηρίων, ανεξαρτήτως μορφής, ύλης και υποστρώματος, σε ειδικά σχεδιασμένο χώρο.
- Η εφαρμογή του νομικού πλαισίου για τη διατήρηση των αρχείων ανάλογα με τις αντίστοιχες θεσμικές δεσμεύσεις και η εφαρμογή προτύπων και καθιερωμένων διαδικασιών για τη διατήρηση, τη διαφύλαξη και πρόσβαση στο υλικό. Είναι σαφές ότι η εν λόγω διαδικασία πραγματοποιείται για να διευκολύνει και να ενισχύσει τη λειτουργία του Πανεπιστημίου.
- Η δημιουργία και η καθιέρωση χρονοδιαγραμμάτων διατήρησης αρχείων, σχετικών πολιτικών και πινάκων.

- Η τεκμηρίωση της λειτουργίας του οργανισμού και των υλικών που παράγονται σε όλες τις πτυχές της. Αυτή η δραστηριότητα θα μπορούσε να οδηγήσει και στην τυποποίηση εγγράφων και διαδικασιών, όπου κριθεί απαραίτητο.
- Η παροχή των απαραίτητων στοιχείων για την ανάπτυξη υπολογιστικών συστημάτων διαχείριση του ενεργού και του ανενεργού αρχειακού υλικού.
- Η ανίχνευση και ανάδειξη μιας ενδεχομένως ιδιαίτερης κουλτούρας του ΑΕΙ και η ενίσχυση των δεσμών μεταξύ τμημάτων, προσωπικού και φοιτητών.
- Η συνεχής αλληλεπίδραση και ενίσχυση της διοικητικής λειτουργίας και απευθείας συνεργασία εξειδικευμένου προσωπικού με τους δημιουργούς των εγγράφων για την επίλυση προβλημάτων.
- Η πρόσθετη εκπαίδευση και κατάρτιση όλου του προσωπικού για θέματα διαχείρισης αρχείων και ευρύτερα πληροφοριακής παιδείας.

4.5 Βασικές λειτουργίες αρχειακής δομής ΠΑΔΑ

Σαφώς η λειτουργία μιας δομής για τη διαχείριση του Αρχείου του ΠΑΔΑ σχετίζονται με όλο το πλέγμα αρχειακών εργασιών ενός αρχειακού φορέα. Στην περίπτωση του ΠΑΔΑ δεν εντοπίζεται κάποιο σαφώς δομημένο αρχειακό πρόγραμμα (με αρχειονομικούς όρους) για τη διαχείριση αφενός του ενεργού αρχείου, αλλά και την ταξινόμηση και διατήρηση των ιστορικών τεκμηρίων. Η διαχείριση του ενεργού αρχειακού υλικού γίνεται με λειτουργικό τρόπο και η αποθήκευση του ανενεργού ακολουθώντας της διαδικασίες στους χώρους όπου εκτελούνται οι αρμόδιες υπηρεσίες. Το εξειδικευμένο προσωπικό της αρχειακής δομής μπορεί να αναπτύξει μια συνολική λύση για τη διαχείριση ενεργού και ανενεργού υλικού και να φροντίσει, ώστε χαρτώο και πρωτογενώς ψηφιακό υλικό να φτάσει, ακολουθώντας τις προβλέψεις του ταξινομικού διαγράμματος, προς επιλογή και εκκαθάριση.

Πρώτα και κύρια η δομή θα αναπτύξει, μετά από εσωτερική έρευνα, μια γραπτή αρχειακή πολιτική για το ΠΑΔΑ, η οποία θα εγκριθεί από τη Διοίκηση και θα σταλεί σε όλο το προσωπικό με τις απαραίτητες διευκρινίσεις σε σχέση με την οργάνωση των αρχείων και της δομής. Η πολιτική θα επικαιροποιείται τακτικά στο διάστημα που θα έχει οριστεί από τους αρχειονόμους και σε κάθε περίπτωση όταν υπάρξουν σημαντικές διοικητικές ή λειτουργικές αλλαγές. Παράλληλα, σε περιπτώσεις διοικητικών δομικών αλλαγών η δομή θα είναι υπεύθυνη για την τεκμηρίωση και καταγραφή του υλικού και την εξασφάλιση της διατήρησης του υλικού. Στην ίδια κατεύθυνση, η δομή μπορεί να επιδιώξει να αποκτήσει τα

αρχεία των φοιτητών και άλλων ομάδων που μπορεί να μην εμπίπτουν στο επίσημη διοικητική λειτουργία (π.χ. φοιτητικών συλλόγων, άτυπων αθλητικών, καλλιτεχνικών ή συνδικαλιστικών ομάδων εντός Πανεπιστημίου κ.ά.) ή προσώπων που σχετίστηκαν με τη λειτουργία και την ανάπτυξη του Ιδρύματος (μέσα από δωρεές ή ad hoc συμφωνίες).

Για την πρόσκτηση των αρχείων, οι αρχειονόμοι είναι αναγκαίο να δίνουν προτεραιότητα στο αρχειακό υλικό που αντικατοπτρίζει την ανάπτυξη, τις πολιτικές και τις δραστηριότητες γραφείων, μονάδων ή επιτροπών του ΠΑΔΑ που διαμορφώνουν τη λειτουργία του Ιδρύματος τόσο σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης όσο και σε επίπεδο τμήματος. Είναι αναγκαίο να καταγραφούν όλα τα αδύναμα σημεία για την πρόσκτηση του υλικού και ειδική μέριμνα για τη διάσωση και διαχείριση του αρχείου των προηγούμενων ιδρυμάτων που συγχωνεύτηκαν στο νέο ΑΕΙ. Η διαδικασία της πρόσκτησης θα καταγράφεται σε όλα τα στάδια με στόχο την αποτελεσματικότερη διασφάλιση του αρχειακού δεσμού και του πλαισίου παραγωγής των τεκμηρίων.

Μετά την πρόσκτηση ακολουθούν όλες οι απαραίτητες διαδικασίες ταξινόμησης, περιγραφής και διατήρησης, καθώς και όλων των απαραίτητων ερευνητικών εργαλείων (ταξινομικά διαγράμματα, ευρετήρια, ψηφιακά αποθετήρια κ.ά) με στόχο την απρόσκοπτη πρόσβαση, χρήση και προβολή του αρχειακού υλικού. Το Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής διαθέτει τρεις διαφορετικούς γεωγραφικού πόλους εντός της Αττικής, τρεις πανεπιστημιούπολεις (Αιγάλεω, Ελαιώνα και Αθηνών). Οπότε είναι κρίσιμη η απόφαση για τη δημιουργία αρχειοστασιών ή τμημάτων αρχείων σε κάθε πανεπιστημιούπολη με στόχο την καλύτερη οργάνωση και διαχείριση του υλικού και βελτίωση της διοικητικής λειτουργίας.

4.6 Δημιουργία εγκαταστάσεων Αρχείου ΠΑΔΑ

Ο χώρος, όπου θα απόκεινται τα αρχειακά τεκμήρια, πρέπει να είναι αυστηρά απομονωμένος (Wilsted και Nolte, 1991; Ritzenthaler, 1993). Στα αρχειοστάσια θα έχουν πρόσβαση μόνο οι αρχειονόμοι και, ενδεχομένως, οι αρχές του Πανεπιστημίου ή πιστοποιημένο προσωπικό. Οι αίθουσες είναι απαραίτητο να έχουν μελετηθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να λαμβάνονται όλα τα μέτρα πυρασφάλειας, να υπάρχουν σχετικές σημάνσεις και παράλληλα να είναι εύκολο προσβάσιμος. Είναι αναγκαία η εγκατάσταση ειδικού εξοπλισμού για τον έλεγχο των ατμοσφαιρικών συνθηκών φύλαξης του υλικού, για να εξασφαλίζεται η σωστή θερμοκρασία και υγρασίας. Το προτεινόμενο εύρος θερμοκρασίας είναι μεταξύ 16-21°C και σχετική υγρασία 40-50%, με διαφοροποιήσεις ανάλογα με τα

υποστρώματα των τεκμηρίων κατά περίπτωση. Κρίνεται απαραίτητη η εγκατάσταση θερμοϋγρομέτρων για τη συστηματική μέτρηση θερμοκρασίας και υγρασίας. Τα παράθυρα και τα φωτιστικά οροφής φθορίου πρέπει να έχουν κατάλληλα φίλτρα υπεριώδους ακτινοβολίας, ιδίως στα σημεία που το αρχειακό υλικό βρίσκεται εκτός κουτιών και φοριαμών. Για την πρόσβαση είναι απαραίτητο να εφαρμόζονται πρωτόκολλα ασφαλείας και να υπάρχει ενημερωμένο πλάνο διαχείρισης κινδύνων (φυσικές ή ανθρωπογενής καταστροφές). Το αρχειακό υλικό αποθηκεύεται σε ειδικά κουτιά και τοποθετείται σε ράφια.

Στα αρχειοστάσια ή σε άλλους χώρους μπορούν να προβλεφθούν χώροι εργασίας για την ταξινόμηση και περιγραφή του υλικού, όπου δεν θα είναι προσβάσιμοι από το κοινό. Η ύπαρξη αναγνωστηρίου κρίνεται απαραίτητη, καθώς και χώροι για τα γραφεία των εργαζομένων που παρέχουν υπηρεσίες. Ο χώρος, όπου κάποιος μπορεί να μελετήσει τα έγγραφα του Πανεπιστημιακού Αρχείου. Πρέπει να διαθέτει τραπέζια με καρέκλες. Στο τραπέζι να χωράει οπωσδήποτε ανοικτός ένας φάκελος με έγγραφα, όπως και ο φορητός υπολογιστής του ερευνητή, για όσους τον χρησιμοποιούν κατευθείαν, χωρίς να γράφουν με μολύβι και χαρτί. Επίσης φωτιστικό γραφείου, ίσως και μεγεθυντικός φακός. Την ώρα της εργασίας τους οι χρήστες/τριες δεν χρησιμοποιεί οποιουδήποτε είδους στυλό με μελάνι (Yakel και Bost, 1994). Επίσης δεν επιτρέπεται η χρήση μεταλλικών στοιχείων (καρφίτσες, συνδετήρες, συρραπτικά κ.ά.). Στο Αναγνωστήριο θα υπάρχει γραφείο για τον επιτηρητή των χρηστών/τριών.

Ένα πράγμα που έχουν κοινό όλα αυτά τα Πανεπιστήμια είναι η ανάγκη να διατηρήσουν αρχεία νομικής και ιστορικής αξίας. Πριν από την ύπαρξη αρχείων (οργανωτικών δομών), η διατήρηση αυτών των τεκμηρίων ήταν τυχαία. Λίγα άτομα από το διοικητικό και εκπαιδευτικό προσωπικό θα μπορούσαν να σκεφτούν τα τεκμήρια που δημιουργούν σε μια μελλοντική προοπτική. Οι δημιουργοί παράγουν ένα τεκμήριο για μια συγκεκριμένη δραστηριότητα και μόλις ο σκοπός αυτός επιτευχθεί, το τεκμήριο είναι δυνατό να καταστραφεί, να τοποθετηθεί σε έναν αρχειακό φάκελο, να διαγραφεί (αν μιλάμε για ηλεκτρονικό έγγραφο ή ένα ηλεκτρονικό μήνυμα), ή απλώς να τοποθετηθεί σε ένα συρτάρι. Το εκτίμηση της απώλειας της πληροφοριακής και τεκμηριωτικής αξίας από την απουσία τήρησης της καθημερινής λειτουργικής γραφειοκρατίας πολλές φορές σε μελλοντικό χρόνο κρίνεται ανυπολόγιστη. Η εγκατάσταση θα μπορούσε να αποτελέσει μια αυτόνομη δομή Ιστορικού Αρχείου του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής.

Αυτή η δομή πέρα από τη συγκέντρωση, περιγραφή, ευρετηρίαση, συντήρηση του αρχειακού υλικού θα μπορούσε να λειτουργήσει ως μια υπηρεσία τεκμηρίωσης των δραστηριοτήτων των πανεπιστημιούπολεων και ευρύτερα του Ιδρύματος. Οι

δραστηριότητες αυτές μπορεί περιλαμβάνουν στοιχεία της φοιτητικής ζωής, της διδασκαλίας και της κατάρτισης, της έρευνας, της κοινότητας, ή τη λήψη διοικητικών αποφάσεων (Maher, 1992). Οι συλλογές/αρχειακές ενότητες που θα προκύψουν από αυτή τη διαδικασία θα χρησιμεύουν για τις τρέχουσες και μελλοντικές ερευνητικές κ.ά. δραστηριότητες. Σε αυτή την κατεύθυνση μπορούν να υιοθετηθούν μεθοδολογίες και από άλλα ερευνητικά πεδία, όπως η ανάπτυξη προγραμμάτων προφορικής ιστορίας. Οι εξειδικευμένοι επαγγελματίες σε μια τέτοια δομή κατά την επεξεργασία του αρχειακού υλικού προχωρούν στην:

- Καθιέρωση φυσικού και πνευματικού ελέγχου του αρχειακού υλικού.
- Αναγνώριση και τεκμηρίωση της προέλευσης ή της σχέσης μεταξύ των δημιουργών και των παραγόμενων συνόλων/συλλογών.
- Διατήρηση της αρχικής τάξης, όταν αυτή υπάρχει.
- Διατήρηση της ακεραιότητας της προέλευσης μέσα από τη μη ανάμειξη τεκμηρίων.
- Ανάπτυξη λογικών επιπέδων οργάνωσης, στις περιπτώσεις που δεν υπάρχει οργάνωση.

Η δομή θα είναι σε θέση να παρέχει εύκολο και γρήγορα προς τη διοίκηση, το προσωπικό και τους εξωτερικούς χρήστες όλα τα απαραίτητα τεκμήρια. Πιο συγκεκριμένα οι υπηρεσίες που θα παρέχονται συνοψίζονται στην:

- Παροχή αποτελεσματικής βοήθειας και πληροφόρησης με δια ζώσης ή εξ αποστάσεως τρόπο.
- Δημιουργία εφαρμόσιμων και εύκολα κατανοητών πολιτικών αναγνωστηρίου.
- Προώθηση της πρόσβασης στο αρχειακό υλικό με ταυτόχρονη προστασία του από απώλεια, κλοπή ή φθορά.
- Σχεδιασμός, συντονισμός και υλοποίηση δημόσιων εκδηλώσεων, όπως εκθέσεις.
- Ανάπτυξη διαδικτυακών πληροφορικών υποδομών και διαδικτυακές υπηρεσίες φιλικές προς τους χρήστες.
- προς τον χρήστη δικτυακού τύπου.
- Ανάπτυξη σχέσεων με άλλα τμήματα του πανεπιστημίου, όπως η βιβλιοθήκη.
- Ανάπτυξη προγραμμάτων για εξασφάλιση οικονομικών πόρων από εξωτερικές πηγές.

Η ανάπτυξη των εγκαταστάσεων και των υπηρεσιών είναι κρίσιμης σημασίας για την ανάπτυξη αρχειακής κουλτούρας και τη διατήρηση του αρχειακού υλικού. Βασική θέση του στρατηγικού σχεδιασμού είναι ότι είναι απαραίτητο να δημιουργηθεί μια εγκατάσταση/δομή για τη συγκέντρωση του ιστορικού αρχείου του πανεπιστημίου. Στον στρατηγικό σχεδιασμό για τη διαχείριση του ιστορικού αρχείου μπορούν να αναπτυχθούν

δύο σενάρια με βάση τη λογική πώς το ίδρυμα διαθέτει διαφορετικές πανεπιστημιούπολεις. Στο πρώτο σενάριο η εκκαθάριση του ημιενεργού αρχείου είναι δυνατό να γίνεται εντός των υπηρεσιών, όταν πλέον σταματάει η υπηρεσιακή χρησιμότητα των εγγράφων. Άλλωστε το αρχειακό υλικό αποθηκεύεται εντός των χώρων που πραγματοποιούνται οι διοικητικές λειτουργίες. Στο δεύτερο σενάριο η εκκαθάριση του αρχείου γίνεται σε χώρο όπου αποθηκεύεται προσωρινά το υλικό εντός της κάθε πανεπιστημιούπολης. Ενδεχομένως οι βιβλιοθήκες των πανεπιστημιούπολεων μπορούν να παίξουν συντονιστικό ρόλο. Ωστόσο, το υλικό μετά την εκκαθάρισή του είναι αναγκαίο να μεταφέρεται σε ένα χώρο που μπορούν να ακολουθήσουν όλες οι απαραίτητες αρχειακές εργασίες από εξειδικευμένο προσωπικό.

Κεφάλαιο 5. Συζήτηση – Συμπεράσματα

5.1 Ανακεφαλαίωση

Όπως παρουσιάστηκε προηγουμένως, τα Πανεπιστημιακά Αρχεία δημιουργήθηκαν για να εξυπηρετήσουν αφενός τη διοικητική λειτουργία των Ιδρυμάτων και αφετέρου για να χρησιμοποιούνται για την παροχή πρόσβασης στο ιστορικό αρχειακό υλικό μέσα από την ανάπτυξη συστηματικών αρχειακών εργασιών και εργαλείων έρευνας. Περιλαμβάνουν πολύτιμες πληροφορίες για τη λειτουργία των Ιδρυμάτων, οι οποίες δεν είναι αδύνατον να βρεθούν σε άλλες πηγές. Διασώζουν επίσης και άλλα στοιχεία εξίσου σημαντικά, όπως την αλληλεπίδραση του Πανεπιστημίου με την κοινωνία στην οποία εντάσσεται. Το Πανεπιστημιακό Αρχείο είναι ιδιαίτερα χρήσιμο, επομένως, και εξυπηρετεί όχι τόσο μεμονωμένα άτομα, αλλά ομάδες ατόμων. Προέρχονται τόσο από το Πανεπιστήμιο, επειδή εργάζονται σ' αυτό, σπουδάζουν σ' αυτό ή εκπαιδεύθηκαν σ' αυτό.

Το Πανεπιστημιακό Αρχείο εξυπηρετεί κυρίως χρήστες σε ολόκληρο το πανεπιστημιακό ίδρυμα. Πιο συγκεκριμένα τις διοικητικές μονάδες, τις Σχολές και τα Τμήματα, που παράγουν και έχουν άμεση πρόσβαση στα τεκμήρια που απόκεινται στο Αρχείο. Πρόκειται για τεκμήρια σε οποιαδήποτε μορφή και από οποιαδήποτε στιγμή, τα οποία παρέχουν αποδεικτικά στοιχεία συναλλαγών και αποφάσεων, που είναι απαραίτητες για τις λειτουργίες του ιδρύματος. Είναι διατηρημένα σε σταθερό περιβάλλον και συγκεκριμένη μεθοδολογία απόθεσης που εξυπηρετεί όλες τις υπηρεσίες του ιδρύματος (διοίκηση, γραμματείες, ΕΛΚΕ κ.λπ.). Επίσης, αρχειακό υλικό που καθορίζει και ενισχύει την εικόνα του ιδρύματος. Όλοι αυτοί οι φάκελοι είναι απαραίτητοι για τις δραστηριότητες των γραφείων που είναι υπεύθυνα για τη διαχείριση των οικονομικών πόρων και την προσέλκυση νέων συνεργασιών (γραφεία διασύνδεσης, διεθνών σχέσεων κ.λπ.). Παράλληλα, εντοπίζεται αρχειακό υλικό που υποστηρίζει την αλληλεπίδραση με αποφοίτους τόσο σε επίπεδο γραφειοκρατικό όσο και σε επίπεδο πολιτισμικό.

Στην ελληνική και διεθνή πρακτική τα ΠΑ βρίσκονται συνήθως ως τμήμα στις πανεπιστημιακές βιβλιοθήκες ή οι οργανισμοί ασχολούνται αποσπασματικά με αυτά. Η προσέγγιση της παρούσας εργασίας στηρίζεται στη θέση του William Maher (1992) που υποστηρίζει την αυτονομία των αρχειακών ενοτήτων και συλλογών και την ισότιμη αντιμετώπισή τους σε επίπεδο ιδρυμάτων με τις βιβλιοθήκες.

5.2 Συμπεράσματα

Το αρχειακό υλικό που μπορεί να συγκεντρωθεί σε ένα πανεπιστημιακό αρχείο σε γενικές γραμμές είναι: (α) η καθημερινή γραφειοκρατική λειτουργία, (β) τα πάσης φύσεως έγγραφα (χαρτώα και ηλεκτρονικά) που σχετίζονται με τη συγκρότηση, ανάδειξη και λειτουργία των οργάνων του Ιδρύματος σε όλα τα επίπεδα διοίκησης, (γ) αρχεία σχετικά με το προσωπικό, (δ) οικονομικά αρχεία, (ε) προγράμματα σπουδών και υλικά σχετικά με την εκπαιδευτική διαδικασία (στ) προσωπικά αρχεία καθηγητών, (ζ) κάθε τεκμήριο ή μαρτυρία που σχετίζεται με την καθημερινή λειτουργία του ιδρύματος (φοιτητολόγιο, προσωπικοί φάκελοι φοιτητών, συνδικαλιστική, πολιτιστική δραστηριότητα φοιτητικών συλλόγων κ.ά. (η) αρχεία από επιστημονική παραγωγή και την έρευνα που υλοποιείται στο Ίδρυμα, και (θ) κάθε είδους γραπτές ή οπτικοακουστικές ή προφορικές μαρτυρίες τρίτων για το Ίδρυμα.

Τα Πανεπιστημιακά Αρχεία έχουν αποκτήσει την απαραίτητη ορατότητα και απομένουν όμως πολλά βήματα να γίνουν, ώστε να τεθούν στο επίκεντρο στρατηγικής των ΑΕΙ. Είναι απαραίτητο για τον στρατηγικό σχεδιασμό διαχείρισης του Αρχείου του ΠΑ.Δ.Α. να υπάρχει μέριμνα για: (α) τον καθορισμό πολιτικών και προτύπων, (β) την ανάθεση αρμοδιοτήτων και καθηκόντων, (γ) τον καθορισμό και τη διάδοση διαδικασιών και κατευθυντήριων οδηγιών, (δ) την παροχή σειράς υπηρεσιών που αφορούν στη διαχείριση και χρήση των αρχείων σε όλες τους τις μορφές, (ε) τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και την διαχείριση ειδικών συστημάτων για τη διαχείριση των αρχείων, (στ) την ενσωμάτωση των πρακτικών Διαχείρισης Αρχείων στα συστήματα και τις διαδικασίες του Πανεπιστημίου, (ζ) την καταγραφή των πληροφοριακών αναγκών του οργανισμού, (η) την διαμόρφωση κειμένου πολιτικής σχετικά με την αποθήκευση βραχείας και μακροχρόνιας των εγγράφων σε υλική, αλλά και ηλεκτρονική μορφή, (θ) το συντονισμό της πρόσβασης στα έγγραφα από ενδιαφερόμενος τόσο εσωτερικά όσο και από το εξωτερικό περιβάλλον του Πανεπιστημίου, διατηρώντας τις ισορροπίες μεταξύ της διαφύλαξης της εμπιστευτικότητας και του απορρήτου των προσωπικών δεδομένων με τη δημόσια πρόσβαση, (ι) τη διαμόρφωση και εφαρμογή πολιτικής εκκαθάρισης σε έγγραφα που δε χρησιμοποιούνται πλέον στο πλαίσιο της λειτουργίας του Οργανισμού, (ια) το πιθανό κόστος για την ενσωμάτωση των προτάσεων στο υπάρχον σύστημα του Πανεπιστημίου, (ιβ) το αναγκαίο χρονικό διάστημα ενσωμάτωσης των αλλαγών, (ιγ) τη διαχείριση του προσωπικού (τόσο στην εκπαίδευση του υπάρχοντος προσωπικού στη διαχείριση των αρχείων όσο και στη ανίχνευση της ανάγκης επιπλέον εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού), (ιδ) τη διαχείριση των νομικών περιορισμών, (ιε) την ανάπτυξη πολιτικών πρόσβασης στο ευρύ κοινό. Επιπλέον, ο στρατηγικός σχεδιασμός θα

περιλαμβάνει προτάσεις για την περαιτέρω αξιοποίηση και χρήση του υλικού για διοικητικούς, ερευνητικούς και πολιτιστικούς λόγους.

Τα Πανεπιστήμια στις μέρες μας αντιμετωπίζουν πολλές προκλήσεις και έχουν δεχτεί ισχυρό πλήγμα εξαιτίας της οικονομικής κρίσης. Οι ίδιοι οι οργανισμοί δεν διαθέτουν τη συνείδηση και τα απαραίτητα εργαλεία για τη διαχείριση των ενεργών και τη διάσωση των ιστορικών αρχείων και το ενεργό υλικό οργανώνεται με λειτουργικό τρόπο. Η ένταξη στη διοικητική λειτουργία του Πανεπιστημίου μια δομής Αρχείου μπορεί να βοηθήσει στην ουσιαστική λειτουργία του οργανισμού και στην εξοικονόμηση ανθρωπικών και άλλων πόρων.

Γενικότερα η εφαρμογή αρχειακών προγραμμάτων και λειτουργία δομών στα Πανεπιστήμια μπορεί να συμβάλει στην αρχειακή ορατότητα. Ειδικά στην παρούσα φάση με τις αλλαγές που επήλθαν με την ίδρυση του Ιδρύματος, εν προκειμένω του ΠΑΔΑ, μέσω της συγχώνευσης παλαιότερων ακαδημαϊκών οργανισμών δεν υπάρχει ένα συντονισμένο αρχειακό πρόγραμμα. Είναι αναγκαία η ανάπτυξη στρατηγικών, καθώς οι ποικίλες αλλαγές έχουν δείξει στο παρελθόν πως είναι δυνατό να οδηγήσουν στην καταστροφή ή απώλεια σημαντικών αρχείων τόσο για τη λειτουργία των οργανισμών όσο και για την έρευνα. Σε αυτή την κατεύθυνση είναι αναγκαίο να τεθεί κεντρικά στο Πανεπιστήμιο προς συζήτηση το ζήτημα των αρχείων του ως «πρόβλημα» δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για τη δημιουργία ενός συνολικού αρχειακού προγράμματος. Παράλληλα, θα ενισχυθεί η καλλιέργεια αρχειακής συνείδησης και πανεπιστημιακής κουλτούρας.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

Ελληνόγλωσσες

Γαβρόγλου, Κ., Καραμανωλάκης, Β., Μπάρκουλα, Χ. (2014). Το Πανεπιστήμιο Αθηνών και η ιστορία του (1837-1937), Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.

Διάλλα, Α. (2008). Το Ιστορικό Αρχείο του Πανεπιστημίου Αθηνών και οι συλλογές του για τη νεολαία, *Νεολαία και αρχεία*, Αθήνα: ΕΜΙΑΝ, Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία, 65-72.

Μπαμίδης, Ν. (2010). *Ερμηνευτικό λεξικό αρχειακής ορολογίας, πολύγλωσσο και σχολιασμένο*. Αθήνα: Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία, Ιστορικό Αρχείο Εμπορικής Τράπεζας.

Παναγιωτόπουλος, Α. (2008). Πανεπιστημιακά αρχεία και νεολαία. Η περίπτωση του Ιστορικού Αρχείου του Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών, *Νεολαία και αρχεία*, Αθήνα: ΕΜΙΑΝ, Ελληνική Αρχειακή Εταιρεία, 73-81.

Ξενόγλωσσες

Alhuay-Quispe, J., Quispe-Riveros, D., Bautista-Ynofuente, L. and Pacheco-Mendoza, J. (2017), "Metadata quality and academic visibility associated with document type coverage in institutional repositories of Peruvian universities", *Journal of Web Librarianship*, Vol. 11 Nos 3/4, pp. 241-254.

Bantin, J. and Agne, L. (2010), "Digitizing for value: a user-based strategy for university archives", *Journal of Archival Organization*, Vol. 8 Nos 3/4, pp. 244-250.

Bauer, B., & Bunde, J. (2020). University archives both old and new: the case of New York university, and its campuses in New York and Abu Dhabi. *Comma*, 2018(1-2), 157-165.

Chen, G.Y. and Chen, C.Y. (2014), "Research on management information system of university archives based on B/S mode", *Applied Mechanics and Materials*, Vols 651/653, pp. 2485-2489.

Chen, J., Xu, X., Cao, L. and Tang, Y. (2012), "Study of objective management appraisal system for the university archives-based on the grey clustering algorithm and association

- rule", *2012 IEEE 11th International Conference on Cognitive Informatics and Cognitive Computing, IEEE*, pp. 435-439.
- Chen, T.Y., Wei, H.W., Yeh, T.T., Hsu, T.S. and Shih, W.K. (2015), "An energy-efficient and reliable storage mechanism for data-intensive academic archive systems", *ACM Transactions on Storage (TOS)*, Vol. 11 No. 2, pp. 1-21.
- Chrysanthopoulos, C., Drivas, I., Kouis, D., & Giannakopoulos, G. (2023). University archives: the research road travelled and the one ahead. *Global Knowledge, Memory and Communication*, 72(1/2), 44-68.
- Clapsopoulos, I., Laliotou, I., Doropoulos, S., Fanakis, A., Bourdakis, V., Stoyannidis, Y., ... & Selitsaniotis, T. (2022). Managing digital archival collections by integrating Archivematica, AtoM and VuFind software: the University of Thessaly Historical Archive case. *Journal of Integrated Information Management*, 1(7), 7-18.
- Colonna, S.E. and Lawrimore, E. (2019), "University archives and the slow fuse of possibility", *The International Journal of Critical Pedagogy*, Vol. 10 No. 1.
- Cui, L. and Ma, L. (2016), "Research on the problems and countermeasures of archives informatization construction in colleges and universities", *2016 6th International Conference on Mechatronics, Computer and Education Informationization (MCEI 2016)*, Atlantis Press.
- Cui, S.M. (2013), "Design and implementation of university archives management system based on .Net technology", *Advanced Materials Research*, Vols 760/762, pp. 946-949.
- Darwall-Smith, R., & Riordan, M. (2012). "Bad and dangerous work": lessons from nineteenth- and early-twentieth-century oxford archives. *Archivaria*, 74(2).
- Delgado, A.N.B., Gonzalez, E.S. and Borges, L.O. (2015), "Archival description at the medical sciences university archive in Havana", *Revista Cubana de Informacion en Ciencias de la Salud (ACIMED)*, Vol. 26 No. 4, pp. 394-404.
- Deng, X.Q. (2014), "Design of university archives network information system based on J2EE", *Applied Mechanics and Materials*, Vols 543/547, pp. 3230-3233.
- Dole, W.V. and Hill, J.B. (2015), "Institutional archives at urban North American universities: an assessment of current practices", *2015 4th International Symposium on Emerging Trends and Technologies in Libraries and Information Services, IEEE*, pp. 265-269.
- Drivas, I., Kouis, D., Kyriaki-Manessi, D. and Giannakopoulos, G. (2021), "Content management systems performance and compliance assessment based on a data-driven search engine optimization methodology", *Information*, Vol. 12 No. 7, p. 259.

- Faulder, E., Ferrante, K. and Wilczek, E. (2015), "Using EAC-CPF at an institutional archives", *Journal of Archival Organization*, Vol. 12 Nos 1/2, pp. 21-34.
- Garaba, F. (2018), "The neglected fond in university archives: the case of sport club records at the university of KwaZulu-Natal (UKZN), Pietermaritzburg campus, South Africa", *Records Management Journal*, Vol. 28 No. 2, pp. 143-158.
- Gautam, M. (2020), "University archives in India: issues, challenges and future trends, an analytical review", *Comma*, Vol. 2018 Nos 1/2, pp. 167-179.
- Gosselar, A. (2020), "'We out here and we've been here': the role of university archives in student-led campus history initiatives to remember and reassert black presence in American higher education", *Comma*, Vol. 2018 Nos 1/2, pp. 87-99.
- Grimsley, R.L. (2008), "Discovering 'Blind' Tom Wiggins: creating digital access to original sheet music at the Columbus state university archives", *Music Reference Services Quarterly*, Vol. 10 No. 2, pp. 1-11.
- Han, X. and Yu, H. (2018), "Construction of special subject database in university archives- discussion on the construction of Chinese special topic database", *Journal of Advanced Oxidation Technologies*, Vol. 21 No. 2, p. 201812364.
- Harvey, K. (2006), "From bags and boxes to searchable digital collections at the Dalhousie university archives", *Journal of Canadian Studies*, Vol. 40 No. 2, pp. 120-138.
- Huang, L.H. and Gui, B. (2014), "On the informationization construction of college archives management", *Applied Mechanics and Materials*, Vols 536/537, pp. 643-646.
- Kim, C.R. and Han, S. (2015), "A study on the application of the management system for records standard on university archives: based on ISO 30301", *Journal of Records Management and Archives Society of Korea*, Vol. 15 No. 2, pp. 31-54.
- Kim, H. and Lee, H. (2009), "Digital-age trends and perspectives in Korean university archives", *The Electronic Library*, Vol. 27 No. 3.
- Li, S. (2019a), "Problems and countermeasures of digital management of university archives", *International Conference on Application of Intelligent Systems in Multi-Modal Information Analytics*, Springer, Cham, pp. 515-521.
- Li, Y. (2019b), "Discussion on the innovative development of archives management in the internet age", *Landai inside and Outside*, No. 2, pp. 21-23.
- Lu, H. (2019), "Problems and countermeasures of archives management of secondary colleges in internet times", *2019 5th International Conference on Social Science and Higher Education (ICSSHE 2019)*, Atlantis Press, pp. 199-201.

- Maher, W. J. (1992). *The management of college and university archives*. Rowman & Littlefield.
- Maher, W.J. (2009), "The constants of change and continuities: perspectives on three decades of academic archives", *Journal of Archival Organization*, Vol. 7 Nos 1/2, pp. 74-84.
- Moseley, M., Howes, L.A., Pettys, G.S. and Roloff, A.J. (2020), "Creating an online presence for and managing the institutional archive using ArchivesSpace", *Journal of Hospital Librarianship*, Vol. 20 No. 2, pp. 1-13.
- Noonan, D. and Chute, T. (2014), "Data curation and the university archives", *The American Archivist*, Vol. 77 No. 1, pp. 201-240.
- O'Flaherty, E. (2015), "Trinity college archives: a digital curation challenge", *New Review of Information Networking*, Vol. 20 Nos 1/2, pp. 200-213.
- Oliver, A., Jamieson, A. and Daniel, A. (2017), "Here, there and everywhere: an analysis of reference services in academic archives", *Archives and Manuscripts*, Vol. 45 No. 2, pp. 136-154.
- Olney, R. (2023). *English Archives: An Historical Survey*. Liverpool University Press.
- Owen, D. M. (Ed.). (2011). *Cambridge University archives: a classified list*. Cambridge University Press.
- Poltronieri, E., Truccolo, I., Di Benedetto, C., Castelli, M., Mazzocut, M. and Cognetti, G. (2010), "Science, institutional archives and open access: an overview and a pilot survey on the Italian cancer research institutions", *Journal of Experimental and Clinical Cancer Research*, Vol. 29 No. 1, p. 168.
- Prom, C. (2010), "Optimum access? Processing in college and university archives", *The American Archivist*, Vol. 73 No. 1, pp. 146-174.
- Purcell, A. D. (2012). *Academic archives: Managing the next generation of college and university archives, records, and special collections*. American Library Association.
- Sanz-Caballero, I.M. and Faba-Perez, C. (2010), "Web impact factor of Latin American university archives: reliability of calculations using search engines", *Investigacion Bibliotecologica*, Vol. 24 No. 50, pp. 157-181.
- Senf, C.A. (2005), "Using the university archives to demonstrate real research", *Changing English*, Vol. 12 No. 2, pp. 297-307.
- Shipton, Clifford K. 1970. The Harvard University Archives in 1938 and in 1960. *Harvard Library Bulletin XVIII*(2), April 1970: 205-211.

- Triantafyllou, I., Chrysanthopoulos, C., Stoyannidis, Y., & Tsolakidis, A. (2023). Archives and records management in machine learning technologies context: a research hypothesis on university records, *Journal of Integrated Information Management*, 8(1), 7-13.
- Vallez, M. and Ventura, A. (2020), "Analysis of the SEO visibility of university libraries and how they impact the web visibility of their universities", *The Journal of Academic Librarianship*, Vol. 46 No. 4, p. 102171.
- Wang, A. and Zhang, X.Q. (2014), "Study on the cultural construction of college archives", *Applied Mechanics and Materials*, Vols 599/601, pp. 2048-2051.
- Wiles, B. (2020), "A challenge most bigly: academic archives and higher education in the Trump era", *Reference Services Review*, Vol. 48 No. 1, pp. 143-158.
- Woodward, E. (2015), "Building relationships: the university archives, the university archivist, and the university's alumni", *College and Research Libraries News*, Vol. 76 No. 3, pp. 138-140.
- Yakel, E., Rieh, S., St. Jean, B., Markey, K. and Kim, J. (2008), "Institutional repositories and the institutional repository: college and university archives and special collections in an era of change", *The American Archivist*, Vol. 71 No. 2, pp. 323-349.

Χρήσιμοι Σελίδες - Κατευθυντήριες Γραμμές

College & University Archives Section - SAA (2023). *Guidelines for College and University Archives*, διαθέσιμο στο: <https://www2.archivists.org/groups/college-and-university-archives-section/guidelines-for-college-and-university-archives-update>

Section on University and Research Institution Archives, SUV-ICA, διαθέσιμο στο: <https://www.ica.org/en/section-on-university-and-research-institution-archives-suv>

National Archives (USA), *Records Management Regulations, Policy, and Guidance*, διαθέσιμο στο: <https://www.archives.gov/records-mgmt/policy>

Association of Records Managers and Administrators -ARMA, *Standards and Best Practices*, διαθέσιμο στο: <https://www.arma.org/page/Standards>

Πρόσθετη Βιβλιογραφία

Γιαννακόπουλος, Γ., Μπάγιας, Α. (2004). Όψεις και Προοπτικές του Ελληνικού Αρχειακού Συστήματος: Προβληματισμοί και Προτάσεις για τη Διαμόρφωση Εθνικής Αρχειακής Πολιτικής. *Αρχειακός Δεσμός: Περιοδική Έκδοση των Γενικών Αρχείων του Κράτους*, 1, 11-65.

Γιαννακόπουλος, Γ., Μπουντούρη, Β. (2016). *Εισαγωγή στην Αρχειονομία*, Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.

Penn, I. A., & Pennix, G. B. (2017). *Records management handbook*. Routledge.